

Lasten ja nuorten käyttämät sosiaalisen median palvelut

Opas poliisilaitoksille

Iina Tuononen & Neea Vierula

3/2021

TIIVISTELMÄ

Tekijät: Iina Tuononen & Neea Vierula

Julkaisun nimi: Lasten ja nuorten käyttämät sosiaalisen median palvelut - opas poliisilaitoksille

Opinnäytetyön muoto: Toiminnallinen opinnäytetyö

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Jari Hyyti

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Sosiaalinen media on muuttuva ja kehittyvä ilmiö. Uusia palveluita syntyy jatkuvasti ja vanhat palvelut muuttavat muotoaan lisäämällä uusia ominaisuuksia laajentaakseen käyttäjäkuntaansa ja parantaakseen käyttökokemuksia. Sosiaalisesta mediasta onkin tullut yhä kasvavissa määrin osa ihmisten normaalia arkielämää ja sosiaalista yhteydenpitoa. Sosiaalinen media on merkittävässä osassa etenkin lasten ja nuorten elämää ja sosiaalista kanssakäymistä.

Palveluiden ja teknologian jatkuva kehittyminen aiheuttaa kuitenkin myös haasteita etenkin viranomaisille. Uusien ilmiöiden syntyminen edellyttää poliisilta ajan tasalla pysymistä ja kiinnostusta palveluiden toimintaa kohtaan. Sosiaalinen media on yhä useammin osallisena lapseen tai nuoreen kohdistuvassa rikoksessa.

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä tarkastelemme sosiaalista mediaa ja sen vaikutuksia osana lasten ja nuorten elämää. Opinnäytetyön produktina tuotamme oppaan, jossa esittelemme ajankohtaisia, etenkin lasten ja nuorten suosiossa olevia sosiaalisen median palveluita. Opas on suunniteltu poliisilaitoksille tukemaan poliisin työtä sekä rikostorjunta- että valvonta- ja hälytyssektorilla. Oppaasta on kuitenkin apua kenelle tahansa sosiaalisesta mediasta kiinnostuneelle. Oppaan tavoitteena on auttaa lukijaa tutustumaan ajankohtaisiin sosiaalisen median ilmiöihin sekä ymmärtämään sosiaalisen median tarjoamien palveluiden käyttötarkoitusta ja toimintatapaa.

Sivumäärä: 43 + 23

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 2/2021

Avainsanat: lapset, nuoret, sosiaalinen media, some, opas

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 OPINNÄYTEPROSESSI.....	2
2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	2
2.2 Tarkoitus ja tavoite.....	2
2.3 Aiheen rajaaminen	3
2.4 Kohderyhmä.....	3
2.5 Aikaisemmat tutkimukset	3
3 SOSIAALINEN MEDIA	5
3.1 Mitä on sosiaalinen media?	5
3.2 Sosiaalisen median kanavat	5
3.3 Käyttö Suomessa.....	6
4 RIKOLLISUUS SOSIAALISESSA MEDIASSA	9
4.1 Lasten ja nuorten kohtaamat riskit	9
4.2 Lainsäädäntö	11
4.3 Poliisi ja sosiaalinen media	15
4.4 palveluiden oma valvonta	16
5 LASTEN JA NUORTEN PSYKOLOGISTA TAUSTAA	18
5.1 Kehityspsykologia	18
5.1.1 Kehityspsykologian historia	18
5.1.2 Kouluikä 7–12-vuotiaat.....	19
5.1.3 Nuoruusikä 12–22-vuotiaat	19
5.2 Mediapsykologia	20
5.2.1 Mediapsykologian historia	20
5.2.2 Median vaikutus lapsiin ja nuoriin.....	21
5.2.3 Nettiriippuvuus.....	21
6 LAPSET, NUORET JA SOSIAALINEN MEDIA	22
6.1 Lapset ja nuoret sosiaalisessa mediassa	22
6.2 Some-sanastoa.....	22
6.3 Käytetyimmät sosiaalisen median palvelut	25

6.4 Muita sovelluksia.....	30
7 PRODUKTIN KUVAUS.....	31
7.1 Oppaan sisältö ja ulkoasu.....	31
7.2 Oppaan pohjan valitseminen	32
7.3 Aineiston kerääminen	32
7.4 SWOT-analyysi.....	33
8 POHDINTA	36
8.1 Itsearviointi.....	36
8.2 Oppaan tulevaisuus	37
9 Lähteet.....	39
Liitteet	

1 JOHDANTO

Suoritimme Poliisiammattikorkeakoulun Poliisi (AMK)-tutkinnon harjoittelun Lappeenrannan ja Seinäjoen poliisiasemilla vuonna 2020. Harjoittelussa huomasimme, että moniin rikoksiin liittyy jollakin tapaa sosiaalinen media. Varsinkin sellaiset rikokset, joihin liittyvät lapset ja nuoret, liittyy usein myös jokin sosiaalisen median palvelu. Sosiaalinen media ja sen palvelut eivät kuitenkaan olleet kaikille poliiseille tuttuja. Harjoittelumme aikana huomasimme, että jouduimme useasti opastamaan kokeneita poliiseja.

Lasten ja nuorten keskuudessa rikos saattaa tapahtua sosiaalisessa mediassa. Lisäksi sosiaalisen median alustaa on saatettu käyttää muulla tavoin esimerkiksi kertomalla rikokseen liittyviä tietoja. Nämä tiedot voivat olla muun muassa asianosaisten keskinäisiä keskusteluja, rikokseen liittyvää kuva- tai videomateriaalia sekä asianosaisten viestejä rikoksen ulkopuolisille henkilöille. Poliisi pystyy hyödyntämään näitä tietoja esimerkiksi rikoksen selvittämisessä ja todistusaineiston hankkimisessa.

Jotta poliisi pystyy hyödyntämään asianosaisten käyttämiä sosiaalisen median palveluita rikoksen selvittämisessä, tulee poliisin tietää miten sosiaalisen median palvelut toimivat ja miten niitä käytetään. Tämä luo haasteita poliisille, sillä sosiaalinen media on jatkuvasti muuttuva ympäristö, jossa on paljon erilaisia alustoja. Lisäksi jokaisella sovelluksella on omat toimintatavat, miten ne toimivat ja mistä löytää esimerkiksi käyttäjän profiilin tiedot.

Pohdimme, että poliisit sekä rikostutkinnassa että valvonta- ja hälytyssektorilla voisivat hyötyä oppaasta, josta löytyisi lasten ja nuorten käyttämät yleisimmät sosiaalisen median kanavat. Keskustelimme asiasta harjoittelupaikoissamme ja opas sai kannatusta sekä rikostutkinnan että valvonta- ja hälytyssektorin puolen poliiseilta. Lisäksi saimme pyynnön lähialueidemme poliisiasemilta, muun muassa Vaasan poliisilaitoksen katuhuumeryhmältä sekä Kouvolan ICT-tutkinnan yksiköstä, että oppaan voisi lähettää myös heille, kun saamme sen valmiiksi.

Päätimme tehdä opinnäytetyön tuotoksena oppaan, jonka avulla pyrimme helpottamaan poliisien tietoisuutta lasten ja nuorten käyttämistä sosiaalisen median palveluista. Lisäksi pyrimme siihen, että poliisit ymmärtävät eri sosiaalisen median palveluiden toimintaperiaatteet, eli millaista aineistoa eri sosiaalisen median alustoilla luodaan ja jaetaan. Kokosimme oppaan siten, että se olisi mahdollisimman helppolukuinen ja alaotsikoinnin avulla oppaan käyttäjä löytäisi tarvittavan tiedon mahdollisimman helposti ja nopeasti. Liitimme oppaaseen opinnäytetyössä olevan some-sanaston, joka helpottaa ymmärtämään yksittäisiä sosiaaliseen mediaan liittyviä käsitteitä.

Opas on täysin julkinen eikä siinä ole salassa pidettävää materiaalia. Opas on liitteenä tässä opinnäytetyössä, jotta sen saatavuus olisi mahdollisimman helppoa. Lisäksi opas on mahdollista saada tallennettavaksi omalle tietokoneelle PDF-muodossa sähköpostitse tämän opinnäytetyön tekijöiltä.

2 OPINNÄYTEPROSESSI

2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Ammattikorkeakouluissa tutkimuksellisen opinnäytetyön voi tehdä toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on muun muassa omaan ammattiin liittyvän käytännön toiminnan ohjeistaminen ja opastaminen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on aina jokin konkreettinen tuotos lopullisena tuotteena, se voi olla esimerkiksi ohje, ohjeistus, kirja, tietopaketti, tapahtuma tai opas. Oli kyseessä sitten opas, kirja tai tapahtuman suunnittelu, tuotoksessa pyritään saavuttamaan tavoiteltu päämäärä viestinnällisin ja visuaalisin keinoin. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9, 51.)

On tärkeää, että opinnäytetyössä yhdistyvät sekä käytännön toteutus että toteutuksen raportointi (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9). Olemme raportoineet opinnäytetyön lopussa oppaan työvaiheet ja siinä käytetyt menetelmät. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksen ja siitä tehdyn raportin lisäksi opinnäytetyössä tulee olla myös kirjallisuusosa. Opinnäytetyön kirjallisuusosassa selvitetään aiheen viitekehys. Kokosimme opinnäytetyön kirjallisuusosan aiheista, jotka liittyvät oppaamme aiheeseen.

2.2 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena on auttaa valvonta- ja hälytyssektorin sekä rikostutkinnan poliiseja ymmärtämään, miten lasten ja nuorten käyttämät eri sosiaalisen median kanavat toimivat ja mitä niissä tehdään. Lisäksi opinnäytetyön tarkoituksena on auttaa poliiseja hyödyntämään sosiaalisen median sovelluksia rikosasioiden selvittämisessä. Opinnäytetyön tavoitteena on luoda toimiva opas, joka sisältää lasten ja nuorten käytetyimmät sosiaalisen median kanavat. Oppaan tarkoitus on olla helppokäyttöinen ja selkeä.

Opas luotiin siten, että se olisi helppolukuinen ja lukija löytäisi sieltä mahdollisimman helposti tarvitsemansa tiedon. Jokainen oppaassa oleva sovellus on esitelty samalla tyylillä, jotta se selkeyttäisi tiedon löytämistä. Oppaassa oleviin sosiaalisen median sovelluksiin on laitettu jokaisen sovelluksen oma kuvake. Kuvake helpottaa lukijaa tunnistamaan laitteessa olevan sovelluksen oikeaksi.

Oppaassa olevat tiedot sosiaalisen median sovelluksista ovat tiivistettyjä tietoja ja poimimme sinne mielestämme oleellimmat asiat, jotka voivat auttaa poliiseja heidän työssään. Emme halunneet tiivistää oppaassa olevien sovellusten tietoja liikaa. Halusimme että opas on informatiivinen ja auttaa mahdollisimman monipuolisesti lukijaa. Opas on ulkomuodoltaan yksinkertainen. Sen lukeminen on selkeää sekä sähköisesti tietokoneen ruudulta että tulostettuna paperisessa muodossa.

2.3 Aiheen rajaaminen

Opinnäytetyömme tarkoitus on tutkia lasten ja nuorten käyttämiä sosiaalisen median palveluita. Aihe on rajattu lapsiin ja nuoriin sekä yleisimpiin sosiaalisen median palveluihin. Emme käsittele tässä opinnäytetyössä esimerkiksi kaikkia sosiaalisen median palveluita, joita lapset ja nuoret käyttävät.

Opinnäytetyömme teoriaosuus on rajattu siten, että se tukisi mahdollisimman hyvin opinnäytetyön tuotoksena syntynyttä opasta. Oppaan lukija voi halutessaan palata opinnäytetyön teoriaosuuteen ja syventää tietoaan.

Opinnäytetyömme on lainopillinen siltä osin, että käymme läpi rikoslain pykäläitä, jotka tyypillisimmin nousevat esiin sosiaalisessa mediassa. Avaamme rikoslain pykälien tunnusmerkistöjä, mutta niistä kirjoitettu osuus on vain pintaraapaisu sosiaalisessa mediassa esiintyvistä rikollisuudesta.

2.4 Kohderyhmä

Opinnäytetyömme produkti eli opas on tarkoitettu pääasiassa poliiseille, jotka työskentelevät valvontaja hälytystoiminnan sekä rikostutkinnan työtehtävissä. Koska tietotekniikan hallitseminen ei ole ikäriippuvaista ja sosiaalinen media koskettaa nykypäivänä kaiken ikäisiä, emme aseta kohderyhmälle mitään ikärajausta.

Vaikka oppaamme on suunnattu pääasiassa poliiseille, mielestämme se on hyödyllinen myös muille, jotka tarvitsevat tietoa sosiaalisen median sovelluksista. Oppaamme sisältö on suunniteltu siten, että se auttaa poliisia hyödyntämään sosiaalisesta mediasta saatavaa tietoa. Opas voi kuitenkin olla informatiivinen lisäksi lasten vanhemmille, jotka eivät välttämättä tiedä, miten palvelut toimivat ja mihin tarkoitukseen niitä käytetään.

2.5 Aikaisemmat tutkimukset

Lasten ja nuorten käyttämät sosiaalisen median palvelut -teemaa on käsitelty aihealuetta sivuten aiemmissa opinnäytetöissä. Aiheesta ei ole suoranaisesti tehty aiemmin tutkimusta. Oppaan sijaan aihealuetta on kuitenkin sivuttu muissa opinnäytetöissä, joiden aiheet ovat muun muassa liittyneet huumausainerikollisuuteen ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan kiusaamiseen.

Timo Matilainen ja Ville Sopenen ovat tehneet tutkielman Pikaviestintäsovellukset huumekaupassa vuonna 2019 Poliisiammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyö keskittyy pääasiassa huumausainerikollisuudessa käytettäviin mobiilisovelluksiin. (Matilainen & Sopenen, 2019.)

Pasi Kiiskinen ja Sami Sara-Aho ovat kirjoittaneet opinnäytetyön Opas etsinnöille ICT-todistusaineiston turvaamiseksi vuonna 2020 Poliisiammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyössä Kiiskinen ja Sara-Aho tut-

kivat ICT-todistusaineiston turvaamiseen liittyviä menetelmiä poliisin tekemillä etsinnöillä. Opinnäytetyössä oli avattu hieman joitakin sosiaalisen median sovelluksia ja niiden suhdetta rikollisuuteen. (Kiiskinen & Sara-Aho 2020.)

Vaula Sarén ja Suvi Sauvola ovat tehneet opinnäytetyön ”HYI HELVETTI, TAPA ITTES!” Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa – mitä se on ja mitä rikostunnusmerkistöjä se voi täyttää vuonna 2020 Poliisi-ammattikorkeakoulussa. Sarén ja Sauvola ovat tutkineet opinnäytetyössään kiusaamista sosiaalisessa mediassa. Opinnäytetyössä on käyty läpi keskeisiä sosiaalisen median palveluita. (Sarén & Sauvola, 2020.)

3 SOSIAALINEN MEDIA

3.1 Mitä on sosiaalinen media?

Sosiaalinen media, tuttavallisemmin some, on tänä päivänä merkittävä osa yhteiskuntaa ja ihmisten jokapäiväistä elämää. Monet palvelut ovat siirtyneet internetiin ja sen kautta pidetään sosiaalisia verkostoja yllä jopa maailmanlaajuisesti. Sosiaalinen media mahdollistaa entistä nopeamman tiedon leviämisen ja hakemisen. Jatkuvasti syntyy uusia palveluja, sovelluksia ja alustoja, jotka tarjoavat paikan ihmisille luoda ja jakaa sisältöä. Vaikka sosiaalisen median kehittyminen on helpottanut jatkuvasti modernistuvaa maailmaa, on sillä myös pimeä puolensa. Sosiaalinen media mahdollistaa uudenlaisia rikollisuuden muotoja, jotka tapahtuvat verkossa tai sen välityksellä aiheuttaen viranomaisille haasteita näiden rikosten ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi.

Sosiaaliselle medialle ei löydy yksiselitteistä määritelmää. Tähän vaikuttaa erityisesti ilmiön jatkuva kehitys sekä muuttuvuus. (Erkkola 2009, 85.) Harto Pönkä (2014, 34) kuvaa sosiaalista mediaa saateenvarjokäsitteeksi, jonka alla sille annetaan edelleen erilaisia merkityksiä.

Sosiaalisessa mediassa yhdistyvät ihmisten välinen vuorovaikutus, erilaisen mediasisällön jakaminen sekä teknologiasidonnaisuus, eli riippuvuus teknologiaan. Sosiaalisen median olemassaolo edellyttää erilaisia viestimis- ja informaatiovälineitä, jotta sen sisältöä ja toimintaperiaatetta voitaisiin toteuttaa. (Erkkola 2009, 85–87.) Sosiaalisella medially on monenlaisia käyttötarkoituksia. Ihmisten henkilökohtaiset motiivit sosiaalisen median käyttöä kohtaan ohjaavat heitä sopivien palveluntarjoajien luokse. (Lietsala & Sirkkunen 2008, 26–27.)

Erilaiset sosiaalisen median palvelut siis tarjoavat ihmisille paikan luoda sekä jakaa sisältöä. Viimeisen vuosikymmenen aikana sosiaalisesta mediasta onkin syntynyt oikeastaan yleiskäsite, jolla voidaan viitata kaikenlaisiin verkkopalveluihin, joissa on sisältöä jakavia tai keskenään kommunikoivia käyttäjiä. (Suominen ym. 2013, 15.)

3.2 Sosiaalisen median kanavat

Sosiaalisen median yhteydessä puhutaan erilaisista sosiaalisen median kanavista. Kanavat tarkoittavat sosiaalisen median palveluita ja niille yhteistä on maksuttomuus sekä helppokäyttöisyys. Näitä palveluita käytetään usein sosiaalisten kontaktien ylläpitämiseen. Ne mahdollistavat muun muassa osallistumisen keskusteluihin sekä toisten käyttäjien julkaisuista tykkäämisen tai niiden kommentoimisen. Erilaisissa kanavissa käyttäjällä voi olla mahdollisuus jakaa omien julkaisujen lisäksi myös toisten tekemää sisältöä. (Hagstedt 2015, 9.) Useimmissa kanavissa voi seurata toisten käyttäjien profiileja ja hallita sitä, ketkä voivat seurata omaa profiilia. Tavallista on, että yhdellä henkilöllä on käyttäjäprofiileja useampaan eri palveluun. Pönkä (2014, 36) määrittelee, että sosiaalisen median verkkopalveluita ovat ne palvelut, jotka ensisijaisesti liittyvät taikka perustuvat sosiaaliseen mediaan.

Jotta sosiaalisen median palveluita voi käyttää, tulee käytössä olevassa laitteessa olla tietoverkkoyhteys. Se voi olla kiinteä tietoverkkoyhteys, langaton yhteys tai mobiililaitteella muodostettu yhteys. Kun käyttäjä on tietoverkkoyhteydessä, voi hän kirjautua ja rekisteröityä sosiaalisen median palveluun, jos se sitä vaatii. (Pesonen 2013, 32.) Tietoliikenneyhteys tarkoittaa internetyhteyttä ja sen voi hankkia internetpalvelun tarjoajalta. Kaikilla tietoverkkoon yhdistetyillä laitteilla on oma IP-osoite, jonka kautta kaikki internetiin yhdistyneet laitteet voidaan tunnistaa. (Pesonen 2013, 136.)

Sosiaalisen median kanavia on erilaisia ja käyttö riippuukin siitä, mikä on kyseisen kanavan käyttötarkoitus. Eri kanavat voivat olla myös kytköksissä toisiinsa siten, että niiden välillä voi jakaa sisältöä. Esimerkiksi Instagramissa julkaistu sisältö on mahdollista julkaista samalla myös Facebookissa yhtä ja samaa palvelua käyttäen. (Hagstedt 2015, 9.)

3.3 Käyttö Suomessa

Sisällön luominen ja yhteyden pitäminen verkossa on helpompaa kuin koskaan. Yksi teknologinen laite voi korvata monta muuta laitetta. (Livingstone 2009, 22.) Yhtä laitetta käyttämällä voi luoda, vastaanottaa ja lähettää sisältöä. Digikamerat on korvattu mobiililaitteiden omilla kameroilla, sähköpostin voi katsoa matkapuhelimesta ja ostokset tehdä verkossa. Myös kirjat, tv-ohjelmat ja elokuvat ovat siirtyneet käytettäväksi mobiililaitteilla.

Tilastokeskuksen tutkimus Väestön tieto- ja viestintäteknikan käytöstä vuonna 2020 osoittaa internetin käytön lisääntyneen viestintää ja medioiden seuraamista varten suomalaisten keskuudessa edellisestä vuodesta. Tutkimus on toteutettu keräämällä tietoa web-lomakkeella ja puhelinhaastatteluilla 16–89-vuotiailta vastaajilta (Tilastokeskus 2020).

	Käyttänyt internetiä ¹⁾	Käyttää internetiä yleensä useita kertoja päivässä	Verkosta ostaminen ¹⁾	Internetpuhelinsoittaminen ¹⁾	Yhteisöpalvelujen seuraaminen ¹⁾
16-24	100	98	62	87	92
25-34	100	97	77	91	92
35-44	99	97	80	86	86
45-54	99	93	70	82	80
55-64	97	83	46	69	60
65-74	88	62	25	55	46
75-89	51	30	8	19	16
Miehet	93	83	56	69	66
Naiset	91	80	53	74	71
Kaikki	92	82	54	72	69

1) Viimeisten kolmen kuukauden aikana

Kuva 1. Internetin käytön ja eräiden käyttötarkoitusten yleisyys väestössä 2020, prosenttia. (Tilastokeskus, Väestön tieto- ja viestintäteknikan käyttö 2020)

Yllä olevan taulukon mukaan 16–24-vuotiaista sekä 25–34-vuotiaista 100 prosenttia on käyttänyt internetiä viimeisten kolmen kuukauden aikana. Samojen ikäryhmien keskuudessa 99 prosenttia on seurannut jotakin yhteisöpalvelua viimeisen kolmen kuukauden aikana. 16–24-vuotiaista 98 prosenttia käytti internetiä useita kertoja päivässä. (Tilastokeskus 2020.)

Viimeisten kolmen kuukauden aikana yhteisöpalveluja on seurannut 69 prosenttia 16–89-vuotiaista. Edellisenä vuonna vastaava luku oli 61 prosenttia ja vuonna 2015 58 prosenttia. Vuoden 2020 aikana onkin havaittavissa merkittävää muutosta yhteisöpalvelujen seuraamisen yleistymisessä. On mahdollista, että COVID-19, eli koronavirus ja sen seurauksena lisääntynyt kotona oleskelu vuoden 2020 aikana on vaikuttanut sekä internetin, että erilaisten yhteisöpalvelujen käyttöön. (Tilastokeskus 2020.) Ihmisten on täytynyt keksiä tekemistä kotoa käsin, ja tapaamisrajoitusten vuoksi yhteyttä muihin on täytynyt pitää enemmän mobiililaitteiden ja siihen soveltuvien palveluiden välityksellä.

Etenkin tutkimuksen kahdessa vanhimmassa ikäryhmässä, 65–74-vuotiaissa sekä 75–89-vuotiaissa, netin käyttö useasti päivässä yleistyi. Koronaviruksen aiheuttamat rajoitukset ovatkin mahdollisesti kannustaneet ikäihmisiä oppimaan uusia some-taitoja ja tämän vuoksi internetin käyttö heidän keskuudessaan on lisääntynyt merkittävästi (Tilastokeskus 2020). -

	Seurannut jotain yhteisöpalvelua 3 kk aikana	Seuraa jotain yhteisöpalvelua ainakin viikottain	Seuraa jotain yhteisöpalvelua ainakin päivittäin tai lähes päivittäin	Seuraa jotain yhteisöpalvelua useasti päivässä
16-24v	92	89	84	63
25-34v	92	90	85	58
35-44v	86	83	79	50
45-54v	80	75	67	40
55-64v	60	57	49	23
65-74v	46	41	33	13
75-89v	16	13	9	3
Opiskelija	92	89	84	63
Työllinen	81	77	72	45
Eläkeläinen	37	33	26	11
Perusasteen koulutus	56	52	48	31
Keskiasteen koulutus	70	67	60	36
Korkea-asteen koulutus	78	74	68	41
Pääkaupunkiseutu	79	75	70	44
Suuret kaupungit	73	69	63	41
Muut kaupunkimaiset kunnat	67	64	58	36
Taajaan as/maaseutum. kunnat	59	56	49	27
Miehet	66	62	54	30
Naiset	71	69	65	42
Kaikki	69	65	59	36

Kuva 2. Yhteisöpalvelujen seuraamisen yleisyys ja useus 2020, prosenttia. (Tilastokeskus, Väestön tieto- ja viestintäteknikan käyttö 2020)

Yllä olevasta taulukosta on havaittavissa, että nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa yhteisöpalvelujen seuraaminen on yleisempää, kuin vanhemmissa ikäryhmissä. 16–24-vuotiaissa 84 prosenttia seuraa yhteisöpalveluja ainakin päivittäin tai lähes päivittäin ja 63 prosenttia seuraa yhteisöpalveluja useasti päivässä. Myös opiskelijoiden ja työssäkäyvien välillä on eroja. Opiskelijat seuraavat työssäkäyviä ihmisiä enemmän yhteisöpalveluja. (Tilastokeskus 2020.)

Taulukon mukaan myös asuinpaikkakunnalla on vaikutusta yhteisöpalvelujen seuraamiseen. Pääkaupunkiseudulla asuvat seuraavat yhteisöpalveluja aktiivisemmin kuin muissa suurissa kaupungeissa, kaupunkimaisissa kunnissa sekä maaseutumaisissa kunnissa. (Tilastokeskus 2020.)

4 RIKOLLISUUS SOSIAALISESSA MEDIASSA

4.1 Lasten ja nuorten kohtaamat riskit

Lapset ja nuoret käyttävät nykyaikana sosiaalisen median palveluita aktiivisesti. Lasten vanhempien tulisi ymmärtää, että lapset altistuvat sosiaalisessa mediassa monenlaisille uhkille. Lasten vanhemmat eivät välttämättä ole yhtä hyvin perillä sosiaalisen median kehityksestä kuin heidän lapsensa. Lasten vanhemmat eivät näin ollen välttämättä tiedä, millaisia palveluita lapset käyttävät. Sosiaalisessa mediassa on paljon sellaista sisältöä, joka voi olla haitallista lapselle. Lapset pystyvät sosiaalisen median palveluiden välityksellä olla yhteydessä muihin ihmisiin, jolloin tuntemattomat ihmiset saattavat lähestyä heitä siellä.

Yksityisyyden suojaamiseen liittyvät riskit ovat läsnä lähes kaikessa internetin ja sosiaalisen median käytössä. Joka kerta kun liitytään uuteen sosiaalisen median palveluun, joutuu käyttäjä antamaan omat henkilökohtaiset tietonsa ja hyväksymään tietojen luovuttamisen kyseessä olevalle verkkopalvelulle. Usein tiedot välitetään myös kolmansille osapuolille, kuten mainostajille. (Vähänen 2020, 20.)

Lapset ja nuoret lataavat sosiaaliseen mediaan paljon kuvia ja videoita itsestään sekä omasta elämästään. Vain tutuille ihmisille tai tietylle sosiaaliselle yhteisölle tarkoitettu sisältö saattaa kuitenkin tahtomatta levitä muillekin sivustoille sekä väärille ihmisille heidän nähtäväksi. Monessa palvelussa on mahdollista myös kertoa enemmän itsestään, kuten perheenjäsenistä, asuinpaikasta sekä esimerkiksi opilaitoksesta tai työpaikasta. Näiden tietojen perusteella ulkopuolinen henkilö voi saada toisesta paljonkin henkilökohtaista tietoa. (Vähänen 2020, 20–21.)

Sosiaalinen media ja siellä vietetty aika voi aiheuttaa lapsille ja nuorille ulkonäköpaineita, ahdistusta ja masennusta (Vähänen 2020, 20). Nuoret näkevät jatkuvasti ulkonäkökeskeistä materiaalia, johon verrata itseään. Teknologian kehittyminen mahdollistaa kuvien rajunkin muokkaamisen, joka antaa nuorille vääristynyttä kuvaa ulkonäköön ja kauneusihanteisiin liittyen. Muiden käyttäjien lataaman sisällön seuraaminen voi aiheuttaa paineita nuoren omaan sosiaalisen median käyttöön ja esimerkiksi siihen, millaisia kuvia hän itsestään nettiin lataa. Koska sosiaalisessa mediassa usein halutaan tuoda esiin vain parhaat puolet, voi tämä aiheuttaa kateellisuutta tai itsetunto-ongelmia.

Kaupallisuus kuuluu vahvasti sosiaaliseen mediaan. Erilaiset mainokset ja spämmit (engl. spam) eli roskapostit tavoittavat nuoria käyttäjiä. Monet yritykset myös tarjoavat nuorille käyttäjille sponsorisopimuksia, joilla laajentaa omaa mainontaansa. Kaupalliset tarjoajat lisäksi keräävät jatkuvasti tietoa käyttäjistä ja seuraavat heidän toimintaansa. (Livingstone 2009, 159.) Tietojen keräämisellä yritykset osaa- vat kohdistaa mainoksiaan sopiville käyttäjille esimerkiksi seuraamalla sitä, millaisista julkaisuista käyttäjät tykkäävät tai millaisia profiileja he seuraavat.

Netissä lapsi saattaa kohdata aggressiivista ja asiatonta käytöstä muilta ihmisiltä. Siellä jaetaan esimerkiksi väkivaltaista tai vihamielistä sisältöä, jota lapsi saattaa nähdä tai vastaanottaa. Muita riskejä ovat kiusatuksi tuleminen sekä vainoamisen tai häirinnän kohteeksi joutuminen. (Livingstone 2009, 159.) Tällaista käytöstä voi kohdata sekä tuttujen, että tuntemattomien internetin käyttäjien toimesta. Asiattomien ja häiritsevien kommenttien lähettäminen on sosiaalisessa mediassa helpompaa, koska monessa palvelussa niitä on mahdollista lähettää anonyymisti.

Lapset ja nuoret joutuvat sosiaalisessa mediassa seksuaalisen häirinnän tai houkuttelun kohteeksi. Tämä voi näkyä esimerkiksi pornograafisen tai epätoivotun seksuaalisen materiaalin vastaanottamisena toisilta käyttäjiltä. Tuntemattomat henkilöt voivat myös ehdottavaa sosiaalisen median kautta lapsille tapaamisia oikeassa elämässä. Sosiaaliseen mediaan ja sen riskeihin liittyy myös grooming-ilmio. (Livingstone 2009, 159.) Grooming tarkoittaa sellaista toimintaa, jossa aikuinen houkuttelee lasta seksuaalisiin tarkoituksiin. Erityisesti sosiaalisen median välityksellä tapahtuva grooming on kasvava ongelma. (Kreivi 2019, 20.)

Sosiaalisessa mediassa lapset ja nuoret voivat kohdata sellaista sisältöä, joka saattaa vaikuttaa heidän arvomaailmaansa. Netissä on esimerkiksi rasistista tai huumeita ja itsetuhoisuutta puolustelevaa sisältöä, informaatiota ja mielipiteitä. (Livingstone 2009, 159.) Netissä olevat syömishäiriöitä ihannoivat Proana -sivustot voivat altistaa nuoria epäterveille vaikutteille (Vähänen 2020, 22). Tällainen asiaton, vahvoja mielipiteitä sisältävä tai terveyttä vaarantava materiaali voi pahimmillaan vaikuttaa lapsen tai nuoren omaan harkintakykyyn ja kokeilunhaluisuuteen.

Livingstonen (2009, 159) mukaan sosiaalisessa mediassa olevien riskien seurauksena lapsi tai nuori saattaa myös itse osallistua riskialttiiseen tai jopa laittomaan toimintaan. Nuori netin käyttäjä saattaa ajautua esimerkiksi pelaamaan uhkapelejä tai lataamaan laittomasti sisältöä, kuten erilaisia pelejä, elokuvia ja musiikkia. Netissä kohdattu asiaton käytös voi esimerkiksi ajaa nuoren kiusaamaan tai loukkaamaan toisia sosiaalisen median käyttäjiä. Huumeiden käyttöön, itsetuhoisuuteen tai rasistiseen toimintaan liittyvä sisältö ja informaatio voivat vaikuttaa nuoren kokeilunhaluisuuteen sekä käyttäytymiseen netissä ja oikeassa elämässä. Myös lasten ja nuorten itse valmistama ja levittämä pornograafinen sisältö on vaaraksi heidän turvallisuudelleen ja yksityisyydelleen.

Vaikka nuoret eivät sosiaalisessa mediassa ajautuisi yhtä radikaaleihin toimintoihin kuin edellä on kuvattu, voivat he kuitenkin helposti tahtomattaan altistaa itsensä näille riskeille. Esimerkiksi jo pelkästään omassa profiilissaan nuori voi paljastaa itsestään huomaamattaan sellaisia tietoja, jotka vaarantavat hänen yksityisyyttään. Koska lapset ja nuoret luovat nykyään netin kautta paljon uusia sosiaalisia suhteita, eivät he välttämättä osaa tunnistaa, jos kyseessä onkin esimerkiksi tekaistu profiili. Vaikka uusi tuttavuus vaikuttaisikin ulospäin saman ikäiseltä, saattaa profiilin takana todellisuudessa olla aikuinen, jolla on väärennaisia motiiveja nuoren suhteen.

4.2 Lainsäädäntö

Rikollisuus ja kiusaaminen ovat lisääntyneet sosiaalisessa mediassa viimeisten vuosien aikana (Kreivi 2017). Tämä saattaa johtua siitä, että netinkäytön yleistymisen ja sen helppous luovat mielikuvan, että netissä kaikki on sallittua (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018). Lisäksi rikoksentekijät ovat löytäneet internetin ja ovat oppineet hyödyntämään sitä monipuolisesti rikollisuudessa (Lardot & Kaartinen 2014). Mielikuva siitä, että netissä kaikki on sallittua, on väärä, sillä netissä tulee noudattaa lakia. Hyvä sääntö netissä toimimiselle on että, jos käyttäjä ei ole varma onko jokin laitonta vai ei, kannattaa hänen mieltä tilannetta internetin ulkopuolelle. Se mikä on laitonta muutoinkin, on laitonta pääsääntöisesti myös internetissä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.)

Sosiaalisessa mediassa tehdyt rikokset ovat pääasiassa sellaisia, jotka liittyvät kiusaamiseen (Haasio 2016, 28). Yleensä tällaisissa netissä tapahtuvissa kiusaamistapauksissa kiusaaja toimii nimettömänä tai väärällä nimellä (Rikosuhripäivystys 2019 a). Vaikka kiusaaja toimisi nimimerkin suojissa, hänen henkilöllisyytensä voidaan lähes aina selvittää (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018).

Kiusaamisen liittyviä tyypillisimpiä sosiaalisessa mediassa tehtyjä rikoksia ovat koulu-uhkaukset, viharikokset, petokset, identiteettivarkaudet, tekijänoikeusrikokset ja huumausainerikokset. Sosiaalisessa mediassa esiintyy usein myös seksuaalirikollisuutta ja erityisesti lapsiin kohdistuvista rikoksista merkittävin on alaikäisen seksuaalinen houkuttelu. (Haasio 2016, 28.)

Kiusaamisen siirryttyä esimerkiksi koulukiusaamistapauksista sosiaaliseen mediaan, on kiusaaminen läsnä joka paikassa, eikä kiusattu saa olla rauhassa edes kotona. Näin ollen kiusaaminen voi jäädä aikuisilta huomaamatta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019 a.) Vaikka kiusaamiselle ei ole Suomen lainsäädännössä määritelty tunnusmerkistöä eikä sille ole omaa rikosnimikettä, voi nettikiusaaja joutua teoistaan rikosoikeudelliseen vastuuseen. Lisäksi kiusaajan kaverit voivat joutua myös rikosoikeudelliseen vastuuseen yllyttäjänä tai avunantajana, jos he ovat olleet mukana kiusaamisessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2020a.)

Suomessa ihmisillä on sananvapaus, mutta sen turvin kenelläkään ei ole oikeutta loukata muita ihmisiä. Sananvapautta on rajattu muun muassa rikoslain säättämällä **kunnianloukkaus** ja **yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen** rangaistavaksi teoiksi. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.)

Kunnianloukkaus on säädetty rikoslain 24 luvun 9 §:ssä (13.12.2013/879). Sosiaalisessa mediassa kunnianloukkauksen yleisin tekotapa on kirjoitettu loukkaus tai uhrista muokattu kuva (Forss 2015). Lisäksi kiusaaja voi syyllistyä sosiaalisessa mediassa kunnianloukkaukseen levittämällä ihmisistä loukkaavaa tai valheellista tietoa ja vihjailuja (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018).

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen on säädetty rikoslain 24 luvun 8 §:ssä (13.12.2013/879). Sosiaalisessa mediassa yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämiseen voi syyllistyä, jos levittää toisen yksityiselämää loukkaavaa tietoa, vihjauksia tai kuvaa. Teon tulee olla omiaan

aiheuttamaan vahinkoa, kärsimystä tai halveksuntaa loukatulle. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.)

Kunnianloukkauksesta ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä voidaan tuomita sakkoon tai vankeusrangaistukseen. Netissä kuitenkin kyseiset teot päätyvät helpommin monien ihmisten nähtäväksi, jolloin se saattaa aiheuttaa enemmän mielipahaa uhrille kuin kasvokkain tapahtuva kiusaaminen. Tämän vuoksi internetissä tehty kunnianloukkaus tai yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen saattavat johtaa kovempaan rangaistukseen kuin kasvokkain tapahtunut teko. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.)

Laiton uhkaus on säädetty rikoslain 25 luvun 7 §:ssä (21.4.1995/578). Laittoman uhkauksen tunnusmerkistössä uhkauksen täytyy kohdistua uhatun henkilökohtaiseen turvallisuuteen tai omaisuuteen. Uhkauksen täytyy olla sellainen, että henkilöllä on perusteltu syy pelätä omasta tai toisen henkilökohtaisesta turvallisuudesta. Omaisuuteen liittyvässä uhkauksessa henkilön täytyy pelätä, että hänen omaisuutensa on vakavassa vaarassa. Laittoman uhkauksen rangaistuksena voi olla sakkoja tai enintään kaksi vuotta vankeutta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2020a.)

Koulu-uhkaukset ovat myös siirtyneet osittain sosiaaliseen mediaan. Sosiaalisen median avulla ihmisten on helpompi verkostoitua ja löytää esimerkiksi muita koulusurmaajia ihailevia ihmisiä. (Forss 2015.) Koulu-uhkauksiin liittyviä rikosnimikkeitä voivat olla rikoslain 25 luvun 7 §:ssä (21.4.1995/578) säädetty laiton uhkaus tai rikoslain 34 luvun 10 §:ssä (21.4.1995/578) säädetty perätön vaarailmoitus. Näiden lisäksi koulusurmien suunnitteluun liittyvä tekemuoto saattaa täyttää rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä (14.6.2013/435) säädetyn törkeä henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelun.

Rikoslain 24 luvun 1 a §:ssä (13.12.2013/879) säädetty rikosnimike **viestintärauhan rikkominen** on saanut uuden merkityksen sosiaalisen median myötä. Koska lain mukaan viestintärauhan rikkomiseen syyllistyy joko viestein tai soitoin jatkuvasti häiritsemällä, kattaa tämä laki myös sosiaalisessa mediassa käydyn viestittelyn. Lisäksi rikoslain 25 luvun 7 a §:ssä (13.12.2013/879) säädetyllä **vainoamisella** on samankaltainen tunnusmerkistö, joka kattaa henkilökohtaisen vainoamisen lisäksi sosiaalisessa mediassa tapahtuvan toiminnan. (Forss 2015.)

Viharikosta ei ole säädetty Suomen lainsäädännössä. **Viharikokseksi** kuitenkin katsotaan sellainen teko, jonka vaikuttimina on ollut uhrin rotu, ihonväri, syntyperä, kansallinen tai etninen alkuperä, uskonto tai vakaumus, seksuaalinen suuntautuminen, vammaisuus tai muut edellisiin rinnastettava vaikutin. Viharikoksissa tekijän motiivina on vihamielisyys tai ennakkoluulo uhrin edustamaa kansanryhmää kohtaan. (Poliisi 2020b.) Koska viharikoksille ei ole omaa käsitettä Suomen lainsäädännössä, tutkitaan tällaisia tekoja muilla rikosnimikkeillä. Viharikoksissa tekijä voi syyllistyä esimerkiksi kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, uskonrauhan tai viestintärauhan rikkomiseen, kunnianloukkaukseen tai laittomaan uhkaukseen. (Liukkonen 2017.)

Viharikokset kohdistuvat tiettyyn kansanryhmään, joissa vaikuttimina ovat yleensä erilaiset näkyvät ominaisuudet. Henkilön ei välttämättä tarvitse kuitenkaan itse kuulua mihinkään ryhmään joutuakseen viharikoksen uhriksi. Uhri voi valikoitua myös sen vuoksi, että hänen oletetaan kuuluvan vihan kohteena olevaan ryhmään tai hän on läheisessä suhteessa tällaisen ryhmään kuuluvan kanssa. Vaikka teko kohdistuisi yksittäiseen henkilöön, voi se vaikuttaa koko ryhmään, sillä teko voidaan kokea uhkauksena koko uhrin edustamaa ryhmää kohtaan. Ryhmän turvallisuudentunne sekä luottamus yhteiskuntaa kohtaan saattavat heikentyä teon vuoksi. (Poliisi 2020b.)

Käytännössä Suomen lainsäädännössä kaikki rikokseksi määritellyt teot voivat olla viharikoksia. Teon motiivi ja tekijän vaikuttimet uhrin valikoitumisessa ovat keskeisessä tarkastelussa, kun määritellään viharikosta. Koska tekijä valikoi viharikoksissa uhrin tämän henkilökohtaisen ominaisuutensa vuoksi, liittyy viharikoksiin korostettu vahingollisuus ja vaarallisuus. Nämä uhriin vaikuttavat ominaisuudet eli vaikuttimet ovat rikoslaissa rangaistuksen koventamisperusteita. (Poliisi 2020b.)

Sosiaalisessa mediassa petosten teko yleistyy jatkuvasti (Forss 2015). **Petos** on säädetty rikoslain 36 luvun 1 §:ssä (24.8.1990/769). Petoksen tunnusmerkistöön kuuluu, että henkilö erehdyttää toista osapuolta. Some antaa rikoksen tekijälle hyvän mahdollisuuden tähän, sillä yleensä rikoksen tekijä valehtelee toiselle osapuolelle erilaisissa netin myynti- ja ostoilmoituksissa. Petoksen tunnusmerkistö voi täytyä myös, jos henkilö lähettää valeprofiilin kautta erilaisia huijausviestejä. (Forss 2015.) Petokseen syyllistynyt voi saada rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta (Poliisi 2020d).

Identiteettivarkaus on säädetty Rikoslain 38 luvun 9 a §:ssä (10.4.2015/368). Kyseiseen tekoon voi syyllistyä sosiaalisessa mediassa esiintymällä toisen henkilön nimissä esimerkiksi valeprofiililla (Poliisi 2020c). Identiteettivarkauden tunnusmerkistö täytyy, jos rikoksen tekijä erehdyttää tarkoituksella kolmatta osapuolta esimerkiksi käyttämällä jonkun muun henkilön tietoja sosiaalisessa mediassa. Jos erehdyttämisen vaaraa ei ole, eikä henkilöllä ole tarkoituksena erehdyttää ketään vaan pysyä esimerkiksi anonyyminä nimimerkin suojissa, kyse ei ole välttämättä identiteettivarkaudesta. (Rikosuhripäivystys 2019b.)

Rikoslain mukaan identiteettivarkaus on rangaistavaa, jos siitä aiheutuu uhrille taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa. Identiteettivarkaus rikoksen uhrista tilanne voi tuntua hallitsemattomalta, koska uhri ei tiedä mitä hänen tiedoillaan on tehty. Identiteettivarkaus on asianomistajarikos, jonka vuoksi uhrin on vaadittava rangaistusta rikoksen tekijälle, että poliisi alkaa tutkimaan asiaa. (Rikosuhripäivystys 2019b.) Identiteettivarkaudesta tekijä voi saada rangaistukseksi sakkoa (Poliisi 2020d).

Internetistä löytyy suuri määrä erilaista aineistoa, joiden katseleminen, lukeminen ja kuunteleminen ovat kaikkien käyttäjien vapaassa käytössä. Vaikka aineisto on vapaassa käytössä, sen vapaa kopiointi ja välittäminen ei ole välttämättä laillista. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.)

Tekijänoikeusrikos on säädetty rangaistavaksi teoksi rikoslain 49 luvun 1 §:ssä (14.10.2005/822). Tekijänoikeuslaki suojaa nettijulkaisuja ja internettiin jaettuun teoksia laittomalta kopioinnilta ja levittämiseltä. Tekijänoikeusrikokseen voi syyllistyä, jos jakaa luvottomasti esimerkiksi elokuvia tai musiikkikappaleita. Rangaistuksena tekijä voi saada vähintään sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.)

Rikoslain 50 luvussa on säädetty huumausainerikoksista. Yleisimmät huumausainerikosten nimikkeet ovat **huumausaineen käyttörikos**, **huumausainerikos** sekä **törkeä huumausainerikos** (Poliisi 2020e).

Huumausaineen käyttörikos on säädetty rikoslain 50 luvun 2a §:ssä. Huumausaineen käyttörikoksessa tekijällä on hallussa pieni määrä huumausainetta, joka viittaa siihen, että aine on omaan käyttöön tarkoitettu. Huumausaineen käyttörikokset ovat yleisimpiä poliisille paljastuvia huumausainerikoksia. Huumausaineen käyttörikoksesta tekijä voi saada rangaistukseksi vähintään sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. (Poliisi, 2020e.)

Huumausainerikos on säädetty rikoslain 50 luvun 1 §:ssä ja törkeä huumausainerikos rikoslain 50 luvun 2 §:ssä. Näissä nimikkeissä tekijä muun muassa välittää tai kasvattaa huumausainetta pelkän hallusapidon lisäksi. Aineen määrä vaikuttaa useimmiten siihen, onko kyseessä perusmuotoinen vai törkeä teko. Huumausainerikoksesta tekijä voi saada rangaistukseksi vähintään sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Törkeään huumausainerikokseen syyllistynyt voi saada rangaistukseksi vähintään yhden vuoden tai enintään kymmenen vuotta vankeutta. (Poliisi 2020e.)

Yleisimmät huumausaineet Suomessa ovat kannabis ja amfetamiini sekä niiden johdannaiset. Suomessa on myös muita huumausaineita kuten heroini, ekstaasi ja kokaiini. (Poliisi 2020e.) Näiden lisäksi liikkeellä on myös erilaisia muuntohuumeita, jotka saattavat sisältää hengenvaarallisia ainepitoisuuksia (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2020b).

Internetistä löytyy runsaasti huumeisiin liittyviä sivustoja (Haasio 2016, 78). Huumeikauppa onkin siirtynyt kaduilta myös verkkoon 2010-luvulla. Verkossa huumeikauppaa käydään salatun TOR-verkon välityksellä. Verkossa käydyssä huumeikaupassa ostaja ja myyjä voivat sopia kaupat joko kasvotusten ja täysin salaisiksi, jolloin myyjä ja ostaja eivät tapaa. Kasvotusten käydyissä kaupoissa tilanne voi johtaa ryöstö- ja väkivaltarikoksiin, jolloin huumeikauppa tulee poliisin tietoon. (Poliisi 2020e.)

Sosiaalinen media ja internet ovat laskeneet kynnystä syyllistyä lasten ja nuorten seksuaaliseen hyväksikäyttöön (Haasio 2016, 42). Suomen rikoslaissa on useita lapseen kohdistuvia rikosnimikkeitä emmekä tarkenna niitä tässä opinnäytetyössä vaan käymme läpi yleisesti internetissä tapahtuvaa seksuaalirikollisuutta.

Yleisesti **lapsen seksuaalisella hyväksikäytöllä** tarkoitetaan sellaisia tekoja, jotka loukkaavat lapsen koskemattomuutta (Tiitinen 2019). Lapsiin ja nuoriin kohdistuviin seksuaalisiin hyväksikäyttörikoksiin

voi syyllistyä myös teknisten laitteiden kautta, kuten videopuhelun välityksellä, sillä teko ei edellytä fyysistä kontaktia uhrin kanssa (Trejtnar, 2019).

Internetissä lapsiin ja nuoriin kohdistuva seksuaalinen hyväksikäyttö voi ilmetä monella eri tavalla (Haasio 2016, 42). Lapsen seksuaalinen hyväksikäytön muodoista merkittävin on grooming-ilmio eli alaikäisen houkuttelu seksuaaliseen kontaktiin (Haasio 2016, 28). Lisäksi alle 18-vuotiaaseen kohdistuvan seksuaalisen audiovisuaalisen materiaalin sekä kuvamateriaalin valmistaminen, hallussapito ja levittäminen, ovat lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä (Haasio 2016,42).

Rikoksen tekijä rakentaa suhdetta ja luottamusta lapseen, sillä tuntemattoman henkilön kanssa viestittely voi tuntua lapsesta tärkeältä. Häirintä voi ilmetä seksuaalisin viestein, joissa tekijä ehdottaa jotain tai pyytää lapselta seksuaalisia tekoja. Seksuaalirikokseen syyllistynyt aikuinen saattaa esittää olevansa itse nuori. Jos tekijä saa lapselta materiaalia, hän saattaa kiristää uhria olemaan vaiti tapahtuneesta. Tällöin lapsi tai nuori saattaa kokea tehneensä jotain väärin, jolloin hän ei uskalla kertoa asiasta kenellekään. (Rikosuhripäivystys 2019a.)

Kiusaamista, uhkailemista ja rasistisien viestien lähettämistä tapahtuu kaikkien ikäluokkien osalta, eikä siihen syyllisty ainoastaan lapset ja nuoret (Haasio 2016, 28). Koska nettikiusaaminen voi olla rikos, kannattaa asiasta ilmoittaa esimerkiksi nettipoliisille, joka voi auttaa asiassa eteenpäin (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018). Netissä tekijä voi olla kuka tahansa, joten on erittäin tärkeää, että asianomistaja säilyttää aineiston ja tekijän yhteystiedot mahdollista tutkintaa varten (Haasio 2016, 29–30).

Laittomasta toiminnasta jää usein jäljet nettiin. Tämän vuoksi poliisi pystyy tarvittaessa jäljittämään tekijän. Useimmilla palveluntarjoajilla on ohjeet, kuinka lainvalvontaviranomaisen tulee toimia tietopyyntöjen osalta. Lupa tietojen saamiseen voidaan saada suoraan poliisilain perusteella tai tuomioistuimen päätöksellä pakkokeinolain perusteella. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.)

4.3 Poliisi ja sosiaalinen media

Poliisi on sosiaalisessa mediassa, koska suomalainen poliisi haluaa olla siellä, missä kansalaisetkin ovat (Poliisi 2014). Poliisi pystyy hyödyntämään sosiaalista mediaa kaikessa toiminnassaan sosiaalisesti ja viestinnällisesti (POL-2017-8358, 1). Pelkästään poliisin läsnäolo sosiaalisessa mediassa vähentää rikollisuutta (Vuorio 2013, 11). Poliisin toiminta sosiaalisessa mediassa ei saa rajoittua ainoastaan ennalta estävään toimintaan, vaikka sen hyödyntäminen on keskeinen väline ennalta estävässä toiminnassa. Sosiaalista mediaa tulee hyödyntää myös valvonta- ja hälytystoiminnassa, rikostorjunnassa, lupahallinnossa ja liikenneturvallisuudessa. (POL-2017-8358, 3.)

Poliisit ovat nykyään suurella joukolla mukana sosiaalisessa mediassa (Poliisi, 2020a). Vuonna 2013 Suomessa päätoimisina nettipoliiseina toimi ainoastaan kolme poliisia. Nettipoliiseina työskentelivät silloin vanhempi konstaapeli Jarmo Saarinen, vanhempi konstaapeli Jutta Antikainen ja ylikonstaapeli

Marko Forss. Saarista on haastateltu vuoden 2013 RIKU-lehteen. Saarinen oli tuolloin sitä mieltä, että tulevaisuudessa nettipoliiseja tarvittaisiin enemmän. (Vuorio 2013, 11.) Suomen poliisin nettisivuilla on listattuna jokaisen poliisin organisaation tili ja virkatili, joita on tällä hetkellä yli sata, eli poliisien sosiaalisen median tilien määrä on noussut huomattavasti vuodesta 2013 (Poliisi 2020a).

Poliisin sosiaalisen median tilit koostuvat yksittäisten poliisien virkatileistä, jonka lisäksi jokaisella poliisilaitoksella on oma tili. Poliisilla on käyttäjätilejä muun muassa Instagram, Twitter, Facebook, LinkedIn, TikTok, Snapchat, YouTube ja Discord -sovelluksissa. Jotta kansalainen voi olla varma, onko kyseessä oikean poliisin edustajan tili, on kaikki poliisin käyttämät tilit listattuna poliisin nettisivuille some -linkkilistaan. Tulee kuitenkin muistaa, että kaikki henkilötiedot täytyy lähettää poliisin turvallisten yhteydenottojen kautta kuten sähköisen asiointin tai nettivinkin kautta, eikä poliisin käyttämiin sosiaalisiin median tileihin. (Poliisi 2020a.)

Sosiaalisessa mediassa poliisit eivät tutki rikoksia vaan siellä esille tulleet rikokset menevät normaaliin rikostutkintaan (Vuorio 2013, 11). Poliisilla on kuitenkin velvollisuus aloittaa toimet, jos hänen tietoonsa tulee rikos sosiaalisessa mediassa tai internetissä (POL-2017-8358, 6). Nettipoliisit hoitavat sosiaalisessa mediassa tai internetissä ilmi tulleen rikokseen liittyvät toimet tiettyyn pisteeseen saakka. Nettipoliisi voi esimerkiksi tehdä rikosilmoituksen tai ohjata henkilöä itse tekemään sen. (Vuorio 2013, 11.)

4.4 Palveluiden oma valvonta

Monet sosiaalisen median palvelut pyrkivät omalla valvonnallaan löytämään ja poistamaan palveluiden ja sovellusten käyttäjien välillä liikkuvaa asiattonta, väkivaltaista tai laitonta sisältöä. Palveluilla on usein oma ylläpito, joka valvoo palvelussa tapahtuvaa toimintaa sekä siellä liikkuvaa materiaalia. Ylläpito voi poistaa julkaisun, kuten kuvan, kirjoituksen tai videon, joka sisältää asiattonta materiaalia. Usein tällaiset julkaisut voivat pitää sisällään väkivaltaa, itsensä vahingoittamista, vihapuhetta tai alastomuutta. Myös yksityiset palvelun käyttäjät pystyvät useimmissa palveluissa ilmiantamaan sellaiset julkaisut, joissa ilmenee edellä mainittua sisältöä. Joidenkin sovellusten tai palveluiden ylläpidon on mahdollista rangaista epäsovivaa materiaalia jakavaa käyttäjää esimerkiksi estämällä hänen pääsynsä omalle tililleen määrätyn aikavälin aikana tai poistamalla hänen käyttäjätilinsä kokonaan.

Joskus ilmiannetut tai ylläpidon itse havaitsemat julkaisut voivat herättää mielenkiinnon myös viranomaisissa. Usein tällaiset tapaukset liittyvät laittomaan materiaaliin, kuten lapsipornoon tai yksityisen ihmisen tai ihmisryhmän tekemään, uhkaavaa käytöstä tai puhetta, sisältävään julkaisuun. Tieto siirtyy sosiaalisen median palvelusta viranomaiselle poliisin itse suorittaman valvonnan lisäksi usein palvelun ylläpidon tai huolestuneiden kansalaisten yhteydenottojen kautta.

Lähes kaikilla sosiaalisen median palveluilla on omat kotisivunsa, josta palvelun käyttäjät voivat etsiä tietoja tai neuvoja ongelmatilanteissa. Esimerkiksi sosiaaliseen verkostoitumiseen tarkoitettu Facebook tarjoaa omilla kotisivuillaan ohjeita palvelun käyttäjiä varten. Facebookin ohje- ja tukikeskus antaa apua

siihen, miten yksityinen käyttäjä voi ilmiantaa sopimattoman tai loukkaavaa materiaalia sisältävän julkaisun tai sitä jakavan käyttäjän. Toimintaohjeita löytyy myös niitä tilanteita varten, jos yksityinen palvelun käyttäjä kohtaa häiritsevää, asiantonta tai uhkaavaa käytöstä toiselta käyttäjältä. Ohje- ja tukikeskuksessa neuvotaan käyttäjiä ottamaan yhteyttä paikalliseen lainvalvojaan tai muuhun apua tarjoavaan palveluun, jos käyttäjä havaitsee palvelussa sisältöä liittyen esimerkiksi lapsen fyysiseen pahoinpiteilyyn tai seksuaaliseen hyväksikäyttöön, itsensä vahingoittamiseen tai ihmiskauppaan. (Facebook 2021a, luettu 10.1.2020.)

Useilla sosiaalisen median palveluilla on verkkosivuillaan saatavilla julkisia viranomaisohjeita. Ohjeiden tarkoitus on auttaa viranomaisia ymmärtämään kyseisen palvelun tai sovelluksen toimintaa sekä opastaa yhteydenottopyyntöjä varten tutkinnallisiin asioihin liittyen. Kaikilla palveluilla ei ole tarjottavana suomenkielistä informaatiota tai suomessa toimivaa yksikköä, joka vastaa kyseisen palvelun toiminnasta, joten usein yhteydenottopyynnot tehdään kansainvälisiä yhteystietoja käyttäen.

Esimerkkinä tästä ovat Yhdysvalloissa kehitetyt Facebook-, Instagram- sekä Snapchat-sovellukset, joiden suosio erityisesti lasten ja nuorten käytössä on noussut merkittäväksi viime vuosien aikana myös Suomessa. Palveluilla on verkkosivuillaan ohjeet, jotka on suunnattu erityisesti viranomaisten käyttöön. Ohjeista löytyvät yhteydenottotiedot kiireettömiä sekä kiireellisiä, henkeä tai terveyttä uhkaavia tilanteita varten. Tietojen saaminen edellyttää virkatehtävää, joten ohjeista ilmenevät lisäksi edellytykset tietojen antamiseksi viranomaiselle. Palvelut opastavat viranomaista myös siinä, mitä tietoja tulee tiedonhaun kohteena olevasta käyttäjästä selvittää, ennen kuin tiedonsaantipyynnön tekeminen palveluntarjoajalle on mahdollista. (Facebook 2021b; Snapchat 2020.)

5 LASTEN JA NUORTEN PSYKOLOGISTA TAUSTAA

5.1 Kehityspsykologia

Kehityspsykologia tutkii muun muassa ihmisen psyykkisiä muutoksia ja niiden yhteyttä biologiseen sekä sosiaaliseen kehitykseen (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 31). Kehitystä tutkitaan siten, että saadaan käsitys ihmisen koko elinkaaren psyykkisten toimintojen kehityksen yleisimmistä ominaisuuksista (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 9). Lisäksi tutkimusten avulla voidaan selvittää ihmisten normaalin kehityksen kulkua, kehitysviivästyksiä ja yksilön ongelmia (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 15).

Kehityspsykologiassa ihmisen kehitystä tarkastellaan ihmisen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen osa-alueiden kautta. Ihmisen kehitys tapahtuu näiden osa-alueiden dynaamisessa sekä monimutkaisessa vuorovaikutuksessa eli ihmisen eri osa-alueet vaikuttavat toisiinsa. Kehitys on siis kokonaisvaltaista, jonka vuoksi esimerkiksi lapsen motoristen taitojen lisäksi kävelemään oppiminen muuttavat hänen psyykkistä ja sosiaalista maailmaa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 30.)

Ihmisen kehityksen fyysiseen osa-alueeseen kuuluvat ihmisen fyysinen kasvu ja kehitys (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 31). Ihmisen fyysiseen ja motoriseen kehitykseen lukeutuvat muun muassa hermoston ja aivojen kehittymisen sekä hormonitoiminnan ja motoristen taitojen muutokset. Muutoksia tarkastellaan eri ikävaiheissa. (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 12.)

Psyykkisellä osa-alueella tarkoitetaan ihmisen mielensisäisiä toimintoja (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 31). Mielensisäisiin toimintoihin lukeutuvat tiedollisen, kognitiivisen ja tietoisuuden kehitys. Lisäksi psyykkiseen osa-alueeseen kuuluvat ihmisen motiivin, tunteiden ja persoonallisuuden kehitys. (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 12.)

Ihmisen sosiaalinen kehitys koostuu siitä, miten yksilö kehittyy erilaisiin ryhmiin ja sosiaalisten yhteisöjen jäseneksi (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 35). Kehitys sosiaalisen osa-alueen näkökulmasta tapahtuu vuorovaikutuksen kautta (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 12).

Koska kehityspsykologia tutkii ihmisen kehitystä elämänkaaripsykologiassa eli ihmisen hedelmöityksestä kuolemaan, sisältää kehityspsykologia eri ikävaiheita. Ihmisen elämän eri ikävaiheet vaikuttavat toisiinsa. (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 12.) Olemme perehtyneet opinnäytetyössämme tarkemmin ainoastaan kouluiän ja nuoruusiän kehitysvaiheisiin, sillä ne liittyvät aiheeseemme.

5.1.1 Kehityspsykologian historia

Kehityspsykologia on saanut alkunsa 1800-luvun loppupuolella, kun empiirinen eli kokemusperäinen lasten kehityksen tutkiminen aloitettiin. Ensimmäinen tutkimus on ilmeisesti vuonna 1882 saksalaisen fysiologin William Preyerin Jenanin kirjoittama teos. Lisäksi vuosina 1882 ja 1883 amerikkalainen G.

Stanley Hall julkaisi artikkelit kehityspsykologiaan liittyen. G. Stanley Hallin julkaisemat artikkelit sisälsivät hänen teettämänsä tutkimusten aineistoa. (Lyytinen ym. 1997, 18.)

Kehityspsykologian tutkiminen jatkui ja laajeni englantilaisen Sir Francis Galtonin tutkimuksella sekä vuonna 1890-luvulla ranskalaisen Binetin ja amerikkalaisen Cattellin tutkimuksilla. Englantilainen Sir Francis Galton tutki lasten fyysistä ja psyykkistä kehitystä tilastollisin menetelmin. Ranskalainen Binet ja Amerikkalainen Cattell kehittivät kognitiivisen kehityksen tutkimusmenetelmiä kehityksen varhaisen kulun saavuttamiseksi. (Lyytinen ym. 1997, 18.)

Ennen vuotta 1933 kehityspsykologian tutkimukset kohdistuivat ainoastaan lapsuuteen ja nuoruuteen. Nuorten kehityspsykologiaa yritettiin tutkia nuorten kirjoittamien päiväkirjojen avulla. Vuonna 1933 Charlotte Bühler teki teoksen, jossa hän tutki ihmisen kehitystä koko elämän ajalta. Kehityspsykologian tutkimukset alkoivat kohdistua lapsista ja nuorista myös aikuisikään sekä vanhuuteen. Ensimmäinen englanninkielinen julkaisu ilmestyi vuonna 1939, julkaisun olivat kirjoittaneet Sidney L. Pressey ja Raymond G. Kuhlen. (Lyytinen ym. 1997, 18–19.)

Kehityspsykologian keskeisimpiä teorioita ovat tuottaneet Sigmund Freud, Carl Gustav Jung, Jean Piaget, Lev S. Vygotski sekä Erik H. Erikson. Myöhemmin kehityspsykologian kehitykseen merkittävästi vaikuttaneita ovat Robert J. Havighurst sekä Daniel Levinson. (Lyytinen ym. 1997, 19.) Emme perehdy opinnäytetyössämme keskeisiin kehityspsykologian teorioihin vaan käymme lyhyesti läpi lapsen ja nuoren kehityspsykologian vaiheita.

5.1.2 Kouluikä 7–12-vuotiaat

Kouluikäisiksi määritellään nimensä mukaisesti 7–12-vuotiaat (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 88). Koska lasten tulee selviytyä koulusta, heidän fyysiset, motoriset ja sosiaaliset taidot sekä kognitiiviset kyvyt ja tunne-elämän hallinta ovat kehittyneet riittävälle tasolle. Tyttöjen ja poikien taidot ovat lähes samalla tasolla kouluiän alussa. Taitoihin tulee suurempi ero kouluiän lopulla, jolloin esimerkiksi harrastukset eriytyvät. (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 105.)

Kouluikäinen lapsi pystyy käsittelemään tietoa paremmin, hänen tunne-elämänsä ja psyykkinen itsesäätely paranevat sekä lapsen minäkäsityksestä tulee todenmukaisempi. Lisäksi lapsi kokee ystävyssuhteet tärkeinä ja ne syvenevät. Kouluikäisillä esiintyy sekä fyysistä että psyykkistä kiusaamista. (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 105.)

5.1.3 Nuoruusikä 12–22-vuotiaat

Nuoruusikää voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Nuori saavuttaa biologisen kypsyysikänsä, juridisen täysi-ikäisyyden ja sosiaalisen vastuun eri ikävuosina. Nuoruusaika alkaa 12–14-vuotiaana, jolloin nuoren biologinen kypsyys saavutetaan, mutta sosiaalinen kypsyys saavutetaan vasta myöhemmin. (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 139.)

Nuoruudessa ihmisen kognitiiviset taidot ja identiteetti kehittyvät. Kognitiivisista taidoista muun muassa minäkeskeisyys vähenee ja toisten huomioiminen lisääntyy eikä nuori ole niin ehdoton asioille. Nuoren identiteetti eli persoonallisuus kehittyvät ja irtautuminen kodista alkaa. (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 139.)

Vaikka nuori kokee paljon kehitystä hänen ihmissuhteensa ja kiintymystunteet lisääntyvät. Nuorelle on tärkeää tulla hyväksytyksi ja kuulua johonkin ryhmään. Nuorelle kehittyvät sukupuoli-identiteetti ja käsitys omasta seksuaalisuudesta. (Vilkko-Riihelä & Laine 2013, 139.)

5.2 Mediapsykologia

Mediapsykologia ei ole itsenäinen tieteenala vaan siinä sovelletaan tietoa psykologiasta ja käyttäytymistieteistä. Mediapsykologiassa tutkitaan mediasuhdetta sekä -käyttäytymistä eli mitä medialla tehdään ja mitä media tekee ihmisille. (Mustonen 2001, 8.) Media ja mediassa esiintyvät tekstit tuottavat mielikuvia, muokkaavat ihmisten maailmankuvaa ja ohjaavat ihmisten valintoja (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 189).

5.2.1 Mediapsykologian historia

Viime vuosikymmeninä media on muuttunut paljon ja se on muuttanut lisäksi maailmaa. Mediapsykologia on lähtöisin sosiaali- ja persoonallisuuspsykologian sekä kognitiivisen psykologian kehitysvaiheista. (Mustonen 2000, 14–16.)

Alkuun 1900-luvun alussa mediapsykologia on kuulunut sosiaalipsykologian osa-alueisiin, sillä keskeisimpinä tutkimuskohteina olivat ihmisten manipulaatio sekä asenteenmuutoksen keinot. 1950-luvulla mediapsykologiassa alettiin kuitenkin suosimaan kognitiivista suostuttelututkimusta. Asenteet muuttuivat ja ajateltiin, että ihmiset ovat aktiivisia sekä tietoa valikoivia tiedonkäsittelijöitä. (Mustonen 2000, 15.)

1960-luvulla mediapsykologiaa käsiteltiin behaviorismin keinoin. Median käyttäjä koettiin helppona uhrina joukkoviestinnän ja median vaikutuksille. Kognitiivinen psykologia nousi 1970-luvulla takaisin mediapsykologian viitekehikseksi, jolloin myös syntyi ensimmäinen mediapsykologinen tulkintamalli, joka liittyi mediasuhteen selitykseen. 1970-luvun viimeisinä vuosikymmeninä yleistyi myös persoonallisuuspsykologian käyttö mediapsykologiassa. (Mustonen 2000, 15.)

Median käyttö ja siihen liittyvät yhteydet ovat saaneet nykyaikana enemmän tutkimuksellista huomiota. Tutkimukset keskittyvät enemmän mediassa tapahtuvaan vuorovaikutukseen sekä tiedonkäsittelyn sosiaaliseen ja rakentavaan luonteeseen. (Mustonen 2000, 16.)

5.2.2 Median vaikutus lapsiin ja nuoriin

Median vaikutusta lapsiin ja nuoriin voidaan tarkastella eri näkökulmista. Usein ajatellaan median vaikuttavan vain kielteisesti lapsen ja nuoren kehitykseen. Ajatus voi johtua siitä, että useissa tutkimuksissa käsitellään esimerkiksi television ja väkivallan välisiä yhteyksiä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 186.) Media sisältää kuitenkin väkivaltaisuuden, suppean maailmankuvan ja pornografisen sisällön lisäksi esimerkiksi rikollisuutta (Mustonen 2000, 170). Pelkkä kielteinen ajattelu median vaikutuksesta lapsiin ja nuoriin on kuitenkin väärä. Esimerkiksi lasten ja nuorten englannin kielen taidon on katsottu kehittyneen internetin käytön, musiikin kuuntelun, videopelien pelaamisen sekä televisio-ohjelmien ja elokuvien katsomisen myötä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 189.)

Median vaikutusta lapsen ja nuoren kehitykseen on vaikea tutkia, sillä heidän elämänsä kulkuun ja kehitykseen vaikuttavat muutkin tekijät (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 186). Tämän vuoksi vanhempien sekä koulun mediakasvatus on tärkeää. Mediakasvatuksella tarkoitetaan kasvatusta, jonka tavoitteena on saada lapset ja nuoret ymmärtämään järkevää internetin käyttöä. Vaikka vanhemmilla on mahdollisuus asentaa älylaitteisiin muun muassa erilaisia lapsilukkoja, ei sen tulisi korvata mediakasvatusta. (Haasio 2016, 94.) Mediakasvatus onkin saanut uuden merkityksen median suuren saatavuuden vuoksi (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 189),

5.2.3 Nettiriippuvuus

Haasion (2016, 57) mukaan nettiriippuvuus nousee usein keskustelunaiheeksi lasten ja nuorten netin käytössä. Mustosen (2000, 166) mukaan nettiriippuvuus on psykologinen riski, joka aiheuttaa ihmiselle sekä fyysisiä että henkisiä oireita kuten pakonomaista käyttäytymistä ja kiinnostuksen puutetta muuta tekemistä kohtaan.

Vaikka puhutaankin nettiriippuvuudesta, ei kyse ole siitä, että henkilö olisi riippuvainen älylaitteesta tai netistä vaan niiden tarjoamista palveluista kuten sosiaalisen median palveluista. Riippuvuutta on vaikea määritellä eikä sille ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Sille on olemassa kuitenkin piirteitä, joista suurin osa tutkijoista ovat samaa mieltä. Tällaisia nuorten nettiriippuvuuden piirteitä ovat esimerkiksi koulunkäynnin kärsiminen sekä mielialan ärtyminen, jos netin käyttöä rajoitetaan. (Haasio 2016, 59–61.)

6 LAPSET, NUORET JA SOSIAALINEN MEDIA

Sosiaalinen media on tavoittanut viime vuosien aikana kaiken ikäisiä ihmisiä, mutta etenkin lasten ja nuorten keskuudessa se on hyvin merkittävä osa arkea. Kun ennen ystäviä tavoiteltiin menemällä kotioven taakse, tänä päivänä heihin pidetään yhteyttä erilaisin viestipalveluin ja some-profiilien kautta. Lapset oppivat yhä nuorempana ottamaan tekniset laitteet ja sosiaalisen median käyttöönsä, kun taas aikuisilla näihin uusiin palveluihin tutustuminen voi viedä oman aikansa. Yhä useampi nuori on osa jotakin sosiaalisen median palvelua.

6.1 Lapset ja nuoret sosiaalisessa mediassa

Sosiaalisen median kanavia seurataan jopa päivittäin. Joissakin ollaan jatkuvasti kirjautuneena sisään, jolloin käyttäjä saa heti ilmoituksen esimerkiksi uudesta seuraajasta, viestistä, kommentista tai tykkäyksestä. Nuorille somen käyttäjille on yleistä tavoitella mahdollisimman suurta seuraajakuntaa. Uusia seuraajia kerätään muun muassa mainitsemalla profiilissa, että lupaa seurata toista takaisin. Tykkäysten ja seuraajien määrä voi kertoa nuorten keskuudessa suosiosta. Vastaavasti ilkeät kommentit tai vähäiset tykkäykset voivat aiheuttaa pahaa mieltä ja alemmuuden tunnetta (Haasio 2016, 32–33.)

Monelle nuorelle sosiaalisesta mediasta on tullut normaali ajanviettotapa sekä keino luoda uusia ystävyssuhteita. Jotkut liittyvät palveluihin myös paineen alla, koska muutkin saman ikäiset ovat somessa. (Hagstedt 2015, 15.) Lapset ja nuoret voivat tahtomattaan kohdata somessa myös sellaista sisältöä, joka ei ole heille sopivaa. Netissä tapahtuu myös kiusaamista ja lapset voivat joutua netissä tapahtuvan huijauksen tai rikoksen uhriksi. Erilaiset palvelut myös keräävät käyttäjistään jatkuvasti dataa, eli tietoa, eivätkä nuoret välttämättä ymmärrä mitä kaikkea he itsestään paljastavat ja jättävät nettiin. (Veteli 2019, 16–17.)

Lapset ja nuoret ottavat siis yhä nuorempana teknologian, internetin ja sosiaalisen median käyttöönsä. Tämän myötä nuoret ovat omaksuneet rakentamaan itselleen verkkoidentiteetin ja verkkosuhteita. Todellisen identiteetin näyttämistä internetissä voi ohjata omien kykyjen ja lukutaidon lisäksi muiden ikäisten odotukset. (Livingstone 2009, 117–118.) Netti antaa nuorille myös mahdollisuuden kokeilla erilaisia rooleja. Esimerkiksi jo pelkkä käyttäjänimi voi kertoa paljon. Sitä käyttäessä nuori suojelee yksityisyyttään, mutta samalla voi leikitellä erilaisilla identiteeteillä (Livingstone 2009, 101.)

6.2 Some-sanastoa

Sosiaalinen media on tuonut mukanaan kokonaan uusia sanoja ja sanontoja. Varsinkin nuoret käyttävät erilaisissa palveluissa runsaasti niin sanottua some-kieltä. Uusia sanoja syntyy jatkuvasti palveluiden lisääntyessä ja kehittyessä. Monet näistä sanoista juontavat juurensa englannin kielestä ja niillä on jokaisella oma merkityksensä. Niille, jotka eivät sosiaalisessa mediassa vietä aikaa yhtä paljon, voi

näiden sanojen merkitysten ymmärtäminen olla haastavaa. Kokosimme alle yleisimpiä, etenkin lasten ja nuorten keskuudessa ilmeneviä sosiaalisen median käyttöön liittyviä sanoja.

Bio

Lyhyt esittely käyttäjästä hänen omassa profiilissaan. Bioissa voi olla esimerkiksi käyttäjän koko nimi, ikä, harrastus, kotipaikkakunta ja käyttäjän nimi toisiin sovelluksiin.

Direct message, DM

Somekanavan käyttäjälle lähetetty yksityisviesti toiselta käyttäjältä. Yksityisviestin näkevät vain lähettäjä ja vastaanottaja.

Emoji

Kuvamerkki, jota voidaan käyttää viestien yhteydessä ilmaisemaan esimerkiksi tunnetilaa. Sosiaalisessa mediassa on paljon erilaisia emojeita, joita ihmiset käyttävät julkaisuissaan ja viesteissään.

Fiidi, Feed eli syöte

Käyttäjän profiilissa näkyvä sivu, joka koostuu hänen lataamistaan kuvista. Fiideillä voi olla erilaisia teemoja. Teemat perustuvat esimerkiksi siihen, millaisia kuvia käyttäjä lisää omaan profiiliinsa tai millaisia sävyjä tai muokkauksia kuvissa käyttää.

Filtteri (engl. filter)

Ominaisuus, jolla muokataan kuvien tai videoiden sävyjä tai lisätään niihin niin sanottuja face-filtte-reitä, joiden avulla kuvassa olevien henkilöiden kasvoihin voi lisätä erilaisia kuvioita, hahmoja tai animointeja.

Follata eli seurata (engl. follow)

Käyttäjät voivat seurata toisia käyttäjiä ja nähdä heidän julkaisunsa.

Hashtag

Hashtagit ovat avainsanoja, joiden eteen liitetään #-merkki. Hashtageilla voidaan yhdistää samaan aiheeseen liittyviä postauksia, eli julkaisuja. Niiden avulla käyttäjä voi löytää somekanavasta itseä kiinnostavat julkaisut.

Instagram reels eli kela

Toiminto Instagram -sovelluksessa, jossa on mahdollista julkaista ja jakaa useasta lyhyestä videopätkästä koostettuja 15 sekunnin mittaisia videoita. Videossa voi käyttää musiikkia ja erilaisia tehosteita. Julkinen profiili mahdollistaa reels-videon jakamisen erityisessä Explore-osiossa, josta sen voi nähdä maailmanlaajuisesti.

Julkaisu, postaus

Yksittäiset jaetut sisällöt sosiaalisessa mediassa joko kirjoitetun viestin, kuvan, äänen tai videon muodossa.

Julkinen profiili

Sosiaalisen median palveluissa käyttäjä voi päättää onko hänen profiilinsa julkinen vai yksityinen. Jos profiili on julkinen, kaikki kyseisen sovelluksen käyttäjät voivat nähdä käyttäjän profiilin ilman, että seuraavat häntä tai ovat hänen kavereitaan. Julkisuutta voi rajoittaa yksityisyysasetuksista.

Screenshot eli näyttökuv

Matkapuhelimella, tabletilla tai tietokoneella tallennettu kuva laitteen näytöltä. Joissakin sovelluksissa käyttäjä saa tiedon, jos toinen käyttäjä ottaa hänen julkaisustaan näyttökuvan.

Selfie eli omakuva

Käyttäjän ottama kuva itsestään esimerkiksi kännykän etukameralla.

Shoutoutit, Shoutti (engl. shoutout)

Kuva tai story, jossa kehoitetaan seuraamaan toista tiliä ja näin ollen pyritään kasvattamaan toisen käyttäjän seuraajamäärää.

Streak, Striikki

Snapchat -sovellukseen liittyvä ominaisuus, joka näyttää sen, kuinka monta vuorokautta putkeen käyttäjät ovat olleet yhteydessä toisiinsa sovelluksen kautta. Striikkiä pidetään yllä lähettämällä vähintään yksi kuva, video tai viesti päivässä. Striikki katkeaa, jos käyttäjät eivät ole yhteydessä toisiinsa 24 tunnin sisällä edellisestä yhteydenpidosta.

Story, Stoori

Tilapäivitys, joka pääasiassa näkyy käyttäjän kaikille seuraajille. Stoori on yleensä videon tai kuvan muodossa ja niissä voi olla lisänä tekstiä tai muita muokkauksia. Stoorit näkyvät käyttäjän profiilissa 24 tuntia, jonka jälkeen ne poistuvat. Stooria käytetään erityisesti Instagram ja Snapchat -sovelluksissa.

Swaippaaminen, swaippaus (engl. swiping, swipe)

Näytön pyyhkäisy johonkin suuntaan, jonka seurauksena näyttöön aukeaa esimerkiksi nettilinkki.

Tägääminen, tägäys eli merkkääminen (engl. tagging, tag)

Jonkun toisen sometilin tai -kanavan merkitseminen omaan julkaisuun. Merkitty tili tai kanava saa ilmoituksen tägäyksestä. Lisäksi muut somekanavan käyttäjät näkevät, ketä julkaisuun on tägätty.

Unfollata eli lopettaa seuraaminen (engl. unfollow)

Toisen käyttäjän seuraamisen lopettaminen.

Yksityinen profiili

Sosiaalisen median palveluissa käyttäjä voi päättää onko hänen profiilinsa julkinen vai yksityinen. Jos profiili on yksityinen, voivat ainoastaan käyttäjän seuraajat ja kaverit nähdä hänen profiilinsa sisällön. Muut käyttäjät näkevät rajoitetusti kyseisen profiilin tiedot. Julkisuutta voi rajoittaa yksityisyysasetuksista.

6.3 Käytetyimmät sosiaalisen median palvelut

Erilaiset sosiaalisen median kanavat kasvattavat suosiotaan etenkin lasten ja nuorten keskuudessa jatkuvasti. Uudet kanavat leviävät nopeasti ja kasvattavat käyttäjämääriään, kun uudet käyttäjät kutsuvat ja suosittelevat palveluita ystävilleen. Osa palveluista pysyy kuitenkin pitkään käyttäjiensä suosiossa.

Tilastokeskuksen tutkimuksessa Väestön tieto- ja viestintätekniikan käytöstä vuonna 2020 on tarkasteltu seuratuimpia yhteisöpalveluja 16–89-vuotiaiden suomalaisten keskuudessa. Tutkimuksen mukaan kaikkien vastaajien keskuudessa yhteisöpalvelu Facebook, viestintäpalvelu WhatsApp sekä kuvien ja videoiden jakamiseen tarkoitettu Instagram ovat käytetyimpiä sosiaalisen median palveluja. (Tilastokeskus 2020.)

16–24-vuotiaiden nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa palveluista eniten käytössä on Instagram, jota käyttää 80 prosenttia vastaajista. Seuraavana on WhatsApp, jota käyttää 78 prosenttia. Muista ikäryhmistä poiketen kuvien ja lyhyiden videoiden lähettämiseen tarkoitettu Snapchat on 16–24-vuotiaiden suosiossa. Snapchatia käyttää 71 prosenttia 16–24 vuotiaista vastaajista, kun muissa ikäryhmissä luku on 0–26 % välillä. Myös videoiden luomiseen tarkoitettu TikTok sekä anonyymien julkaisujen tekemiseen suunniteltu Jodel ovat enemmän nuorten ja nuorten aikuisten käytön kohteena. TikTokia käyttää 34 prosenttia ja Jodelia 25 prosenttia 16–24-vuotiaista. Muissa ikäryhmissä kyseisiä palveluja käyttää 0–13 prosenttia. (Tilastokeskus 2020.)

Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden kanssa yhteistyössä tehty eBrand Group Oy:n SoMe ja nuoret –tutkimus vuodelta 2019 on verkkokysely Suomalaisten nuorten ja nuorten aikuisten sosiaalisen median käytöstä. Kyselyyn osallistui 6247 vastaajaa ympäri Suomen. Vastaajat olivat iältään 13–29-vuotiaita. (eBrand Group Oy 2019.)

Kyselyn mukaan sosiaalisen median palveluista eniten suomalaisten lasten ja nuorten käytössä vuonna 2019 olivat WhatsApp, Youtube, Instagram ja Snapchat. Myös musiikkipalvelu Spotify, Facebook sekä Facebookiin liittyvä keskustelupalvelu Facebook Messenger ovat käytetyimpien palveluiden joukossa. WhatsAppia käytti 89 prosenttia, Youtubea 88 prosenttia, Instagramia 79 prosenttia ja Snapchatia 74 prosenttia vastaajista. (eBrand Group Oy 2019.)

DNA:n tekemä Koululaistutkimus 2020 tarkastelee suomalaisten lasten puhelimien hankintaa ja käyttöä. Tutkimuksen kohteena ovat 5–16-vuotiaiden lasten vanhemmat sekä perheen lapset. Kysely on toteutettu online-haastattelujen ja nettikyselyiden välityksellä. (DNA Koululaistutkimus 2020.)

Tutkimuksen mukaan suosituimmat lapsen puhelimella käyttämät sovellukset ovat WhatsApp ja YouTube. Edellä mainitut sovellukset ovat suosituimmat sekä 5–12-vuotiaiden että 13–16-vuotiaiden lasten käytössä. 68 prosenttia 5–12-vuotiaista käyttää Whatsapp- ja Youtube-sovelluksia päivittäin tai useita kertoja viikossa. 13–16-vuotiaiden keskuudessa WhatsApp -sovellusta käyttää 89 prosenttia ja YouTubea 87 prosenttia. Muita molemmissa ikäryhmissä suosituimpiin sovelluksiin kuuluvia sosiaalisen median palveluja ovat lisäksi kuvien ja videoiden jakamiseen tarkoitettut Snapchat ja Instagram sekä vastikään suursuosioon noussut lyhyiden videoiden luomiseen tarkoitettu TikTok. (DNA Koululaistutkimus 2020.)

Suomalaisia kiinnostavat erilaiset sosiaalisia verkostoja ylläpitävät palvelut, mutta lasten ja nuorten suosiossa ovat etenkin viestimiseen sekä videoiden luomiseen ja katseluun suunnatut sosiaalisen median kanavat. Ilmainen viestintäsovellus WhatsApp on tasaisesti kaikenikäisten suomalaisten suosiossa. Tähän voi vaikuttaa etenkin se, että sovellus on korvannut suurelta osin tavalliset tekstiviestit, sillä WhatsApp käyttää viestien ja puheluiden välittämiseen puhelimen omaa internet-yhteyttä, jonka ansiosta käyttäjä välttää tekstiviesti- ja puhelunmaksut.

Monet uudet sosiaalisen median palvelut kasvavat ja saavuttavat suosionsa, kun uudet käyttäjät suosittelivat palveluita eteenpäin. Varsinkin nuorten keskuudessa uudet some-ilmiöt leviävät nopeasti. Esittelemme seuraavaksi erityisesti lasten ja nuorten käytössä olevia sosiaalisen median palveluja, jotka ovat sekä tilastojen valossa että myös oman työ- ja siviilielämän kokemustemme mukaan tällä hetkellä ajankohtaisia. Tarkoituksena on selvittää, millaiset palvelut tällä hetkellä kiinnostavat ja näkyvät lasten ja nuorten elämässä.

Badoo on ilmainen sosiaaliseen verkostoitumiseen ja ihmisten tapaamiseen suunniteltu sovellus. Käyttäjä voi ladata omalle profiililleen kuvansa ja kertoa itsestään. Badoossa käyttäjä voi selata muiden käyttäjien profiileja ja äänestää heitä valitsemalla kyseisen profiilin kohdalla joko kyllä tai ei. Jos molemmat käyttäjät äänestävät toisilleen kyllä, eli niin sanotusti tykkäävät toisistaan, voivat he aloittaa keskustelun sovelluksessa. Käyttäjä voi määrittellä profiilissaan, etsiikö hän kaveri-, keskustelu- vai trefiseuraa. Hakukriteereillä voi määrittellä esimerkiksi minkä ikäisiä tai sukupuolisia ihmisiä on kiinnostunut tapaamaan. Näitä hakukriteerejä vastaavat ihmiset näkyvät Ihmiset lähellä -sivulla. Käyttäjä voi myös seurata, ketkä ovat käyneet vierailmassa hänen profiilissaan. Sovelluksen ikäraja on 18 vuotta. (Badoo 2021.)

Badoo toimii samalla periaatteella kuin treffailuun tarkoitettu Tinder -sovellus, joka on noussut erityisesti aikuisten suureen suosioon viime vuosina. Badoo toimii pääpiirteittäin samalla tavalla kuin Tinder,

mutta sen käyttö näkyy etenkin monien nuorten keskuudessa. Molemmissa sovelluksissa on tarkoituksena selata muiden käyttäjien profiileja ja valita sieltä itseä kiinnostavat henkilöt, joiden kanssa on mahdollista aloittaa keskustelu. 18 vuoden ikäraajastaan huolimatta monet alaikäiset ovat Badoon käyttäjiä.

Facebook on sosiaalisen median yhteisö, jossa käyttäjät voivat pitää yhteyttä toisiinsa. Käyttäjät esiintyvät Facebookissa yleensä etu- ja sukunimeään käyttäen. Facebookissa voidaan etsiä muita henkilöitä sekä pyytää ja hyväksyä heitä kaveriksi. Palvelussa on mahdollista myös liittyä erilaisiin ryhmiin ja etsiä kiinnostavia tapahtumia. (Facebook 2021a.) Käyttäjä voi määrittää itse, ketkä kaikki hänen profiilinsa ja tietonsa voivat nähdä. Vaikka useat nuoret ovat Facebookissa, on se kuitenkin viime vuosina noussut erityisesti aikuisten aktiiviseen käyttöön.

Facebook-käyttäjän profiilissa on aikajana, jonne hän voi halutessaan kirjoittaa päivityksiä ja jakaa esimerkiksi kuvia, videoita tai uutisia. Muut käyttäjät voivat kommentoida julkaisuja ja reagoida niihin erilaisin tunnetiloin, kuten antamalla julkaisulle yläpeukun, sydämen tai nauravan naaman. Facebookilla on lisäksi oma osto- ja myyntipalvelu, Facebook Marketplace. Siellä Facebookin käyttäjät voivat tehdä myynti- ja ostoilmoituksia tavaroista sekä sopia kaupoista toisten käyttäjien kanssa.

Facebookiin eivät saa rekisteröityä seksuaalirikoksesta tuomitut henkilöt tai sellaiset henkilöt, joiden Facebook-tili on aiemmin poistettu Facebookin käyttöehtojen tai käytäntöjen rikkomisen vuoksi. Ikäraja sovellukseen on 13 vuotta (Facebook 2021a.)

Facebook-sovelluksella ei pysty viestittämään muille käyttäjille, vaan siihen on olemassa oma pikaviestisovellus nimeltään **Facebook Messenger**. Sovellus on liitettyä Facebookiin, jolloin Facebook Messengeristä löytyy käyttäjän kaikki kaverilistassa olevat henkilöt. Sovelluksen käyttämiseen ei kuitenkaan tarvita Facebook –käyttäjätunnusta, vaan sinne voidaan rekisteröityä myös pelkkää puhelinnumeroa käyttäen (Pönkä 2014, 14).

Facebook Messengerissä käyttäjä voi lähettää kavereille viestejä, kuvia ja videoita. Lisäksi siellä voi soittaa ääni- ja videopuheluita, katsoa viestejä ja keskusteluja sekä estää henkilöitä. Käyttäjä voi lähettää sovelluksen välityksellä viestejä myös sellaisille henkilöille, jotka eivät ole hänen kavereitansa. Silloin viestit menevät viestipyynnöinä vastaanottajalle, joka voi halutessaan hyväksyä pyynnön.

Instagram on maksuton sovellus, joka on tarkoitettu kuvien ja videoiden jakamiseen. Käyttäjä voi ladata sisältöä omalle profiililleen ja jakaa sitä muiden näkyville. Käyttäjät voivat seurata toisia Instagram-käyttäjiä sekä tykätä ja kommentoida muiden käyttäjien kuvia ja videoita. (Instagram 2021.) Instagramissa käytetään hashtageja, eli aiheuttuniteita, jotka ovat #-merkillä alkavia sanoja. Niiden avulla käyttäjä voi hakea häntä kiinnostavia julkaisuja muiden käyttäjien lataamasta sisällöstä.

Kuvat ja videot ovat käyttäjän omassa profiilissa ja ne säilyvät siellä niin kauan, kunnes käyttäjä poistaa ne. Käyttäjä voi luoda sisältöä myös niin sanottuun omaan tarinaan Instagram Stories –toiminnolla.

Story on katsottavissa 24 tuntia, jonka jälkeen se katoaa automaattisesti. Instagramissa on mahdollista lähettää toiselle käyttäjälle myös yksityisviestejä sekä pitää live-lähetyksiä, eli lähettää reaaliaikaista videokuvaa muille käyttäjille. Ikäraja sovellukseen on 13 vuotta (Instagram 2021).

Jodel on maksuton sovellus, jossa voi lähettää anonyymisti kuvia tai lyhyitä viestejä, jotka näkyvät reaaliajassa muille samalla paikkakunnalla oleville käyttäjille. Jodelissa on myös kanavia, joissa julkaistaan kuvia ja viestejä tietyistä aiheista. Käyttäjät voivat antaa julkaisuille ylä- tai alapeukun sekä kommentoida niitä. (Jodel, luettu 19.1.2021.) Julkaisut katoavat, jos ne saavat paljon alapeukkuja (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019b).

Jodelissa kerätään niin sanottua karmaa, joka kasvaa aina kun käyttäjä painaa yläpeukkuja. Karmaa voi saada myös, jos toinen käyttäjä tykkää käyttäjän laittamasta kommentista tai viestistä. Jodel oli alun perin suunniteltu korkeakouluopiskelijoiden käyttöön, mutta nykyään se on vakiinnuttanut suosionsa myös muiden keskuudessa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019b.) Sovelluksen ikäraja on 16 vuotta (Jodel 2021).

Snapchat on kuvaviestipalvelu, joka on tarkoitettu lyhyiden videoiden tai kuvien lähettämiseen. Sovelluksessa on mahdollista myös lähettää toiselle käyttäjälle viestejä chat –ominaisuudessa sekä soittaa video- ja äänipuheluita. Kuvia, videoita ja viestejä voi lähettää yksittäisille käyttäjille tai ryhmiin. Käyttäjä voi laittaa sisältöä myös julkiseen omaan tarinaan (engl. My story) kuvina tai videoina. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019b.)

Sovelluksessa lähetettyjä kuvia tai videoita kutsutaan “snäpeiksi” (engl. snap). Usein tavoitteena on kerätä snapstreakiä, joka kertoo, kuinka monta päivää käyttäjät ovat snäpänneet eli olleet yhteydessä toisiinsa Snapchat –sovelluksen kautta. Jos käyttäjät eivät lähetä toisilleen snäppiä 24 tunnin kuluessa, snapstreak katkeaa molemmilta käyttäjiltä. Snapchat –sovelluksessa kuvia ja videoita voi muokata erilaisilla efekteillä ja filtereillä, esimerkiksi kasvoista otettujen kuvien päälle lisättävillä animoinneilla, teksteillä tai piirroksilla.

Sovelluksen käyttäjä voi määrittää, kuinka monta sekuntia omat snäpit näkyvät vastaanottajan laitteessa. Tämän jälkeen snäpit poistetaan vastaanottajan sovelluksesta ja Snapchatin palvelimilta lopullisesti. Lähettäjä voi kuitenkin halutessaan tallentaa itse ottamansa kuvat ja videot omaan galleriaan. Sovelluksen ikäraja on 13 vuotta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019b.)

WhatsApp Messenger on älypuhelimelle tarkoitettu ilmainen viestintäsovellus, jossa käyttäjä voi lähettää viestejä, kuvia, videoita, ääniviestejä, sijaintitietoja ja soittaa puheluita. WhatsApp on vaihtoehto perinteisille tekstiviesteille. (WhatsApp 2021a.) WhatsApp käyttää puhelimen omaa nettiyhteyttä viestien lähettämiseen ja puheluiden soittamiseen, jonka vuoksi käyttäjä välttää tekstiviesti- ja puhelumaksut. Sovelluksessa on mahdollista pitää yhteyttä yksittäisiin ihmisiin tai perustaa ryhmiä. (WhatsApp 2021b.) WhatsApp –tili on liitetty käyttäjän omaan puhelinnumeroon. Sovelluksessa voi pitää yhteyttä

sellaisiin käyttäjiin, joiden puhelinnumero on tallennettuna puhelimen yhteystietoihin ja joilla on myös WhatsApp –sovellus käytössä.

TikTok on lyhyiden videoiden jakamiseen tarkoitettu mobiilisovellus. Käyttäjät voivat jakaa tekemiään videoita omassa profiilissaan sekä seurata muita käyttäjiä. Lisäksi käyttäjät voivat tykätä, kommentoida ja jakaa muiden videoita. Käyttäjä voi määrittää, onko hänen profiilinsa julkinen vai yksityinen. Videoihin voi lisätä musiikkia, erilaisia ääniä, filttareita ja efektejä. (TikTok 2020.) TikTokia käytetään etenkin erilaisten musiikkia sisältävien tanssivideoiden jakamiseen. Sovelluksessa leviävät usein tietyt trendivi-deot, joista käyttäjät luovat omia versioitaan. Ikäraja sovellukseen on 13 vuotta (eml).

Twitter on keskustelu- ja uutiskanava, jossa käyttäjät voivat julkaista lyhyitä tekstejä sisältäviä viestejä eli twiittejä. Twiitteihin voi liittää lisäksi kuvia tai videoita. Twitterissä seurataan muita käyttäjiä, jolloin seurattujen käyttäjien twiitit näkyvät käyttäjän uutisvirrassa. Twitterissä on mahdollisuus seurata eri henkilöitä, organisaatioita ja uutislähteitä. Käyttäjä voi tykätä ja kommentoida muiden twiittejä sekä lähettää yksityisviestejä toisille käyttäjille. (Twitter 2021.) Twitterissä voidaan käyttää twiiteissä hashta-geja eli #-merkillä alkavia sanoja kuten Instagramissa. Ikäraja sovelluksessa on 13 vuotta (Mannerhei-min Lastensuojeluliitto 2019b).

Youtube on videopalvelu, jossa sen käyttäjät voivat lisätä sivustolleen omia videoita sekä katsoa ja kommentoida muiden käyttäjien videoita ja tykätä niistä. Rekisteröityneet käyttäjät voivat tilata halua-mansa käyttäjän Youtube-kanavan, jolloin tämän julkaisemat videot tulevat tilaajan etusivulle näky-mään. (Pönkä 2014, 115). Käyttäjä voi halutessaan kytkeä päälle myös ilmoitukset, jolloin hän saa laitteelle ilmoituksen uudesta videosta.

Youtubessa on mahdollista katsella videoita myös ilman rekisteröitymistä kyseiseen palveluun. Tällöin kanavien tilaaminen, videoista tykkääminen, niiden kommentoiminen tai tallentaminen ei ole mahdol-lista. Sovelluksessa voidaan hakea erilaisia videoita videon nimen tai aiheen perusteella.

Henkilöä tai ryhmää, joka tuottaa sisältöä ensisijaisesti Youtubeen, kutsutaan tubettajaksi. Hyvin me-nestyvät tubettajat voivat saada videoiden julkaisemisesta jopa elinkeinon itselleen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019b.) Ikäraja sovellukseen on Suomessa 13 vuotta (Youtube 2021).

Jokaisella edellä mainitulla sovelluksella on ikäraja. Ikärajoituksen tarkoituksena on kertoa, mille ikä-ryhmälle kyseisen palvelun sisältö on tarkoitettu. Rajoitukseen voivat vaikuttaa esimerkiksi seksuaali-nen sisältö, väkivalta, huumeet, uhkapelit sekä kiroilu. Sovellusten kehittäjät sekä International Age Rating Coalition (IARC) määrittävät sovellusten ikärajat. Sovelluksen ikäraja näkyy sovelluskaupoissa kyseisen sovelluksen nimen alla. (Google 2021.)

6.4 Muita sovelluksia

Esittelemme seuraavaksi muita sovelluksia, jotka saattavat ilmentyä myös lasten ja nuorten käytössä. Nämä sovellukset ovat nousseet esiin etenkin huumekauppaan liittyvässä toiminnassa, sillä niiden avulla on mahdollista salata omia jälkiä internetissä. Nämä tiedonkulkua salaavat sovellukset ovat usein mukana laittomassa toiminnassa, sillä niiden käyttäjät voivat toimia anonyymisti ja salata sen, kenen kanssa he pitävät yhteyttä ja millä asialla he internetissä liikkuvat. Monesti salatun web-selaimen tai sovelluksen kautta sovitaan esimerkiksi laittomista osto- ja myyntitapahtumista, jotta kenenkään osapuolen henkilöllisyys ei olisi myöhemmin selvitettävissä. Tämä aiheuttaa uudenlaisia haasteita myös viranomaisten kannalta.

Signal on ilmainen pikaviestintäsovellus, joka pitää sekä viestit että puhelut aina salattuna. Sovelluksessa voi luoda myös salaisia ryhmiä, jossa käydä keskusteluja. Sovelluksessa lähetettyjen viestien ja puheluiden lähettäminen tapahtuu internet-yhteyden välityksellä. Käyttäjä voi määrittellä sovelluksessa ajan, jonka jälkeen siellä käydyt keskustelut tuhoutuvat. (Matilainen & Sopenan 2019, 29.)

Telegram on pikaviestintäsovellus, jossa voi lähettää viestejä ja muuta dataa salattuna. Lähetettyjen viestien tai muiden tiedostojen kokoa ei ole rajoitettu. Telegramin kautta käyttäjä voi päästä käsiksi omiin viesteihinsä useammalta laitteelta. Käyttäjä voi määrittää sovelluksessa käydyt viestit tuhoutumaan itsestään haluamansa ajan päästä. (Telegram, luettu 20.1.2021.)

Tor Browser on ilmainen anonyymiin internetin selailuun tarkoitettu sovellus. Tor-selain on web-selain, jolla voi selata internetiä anonyymisti, eivätkä sivustot saa tietää käyttäjän todellista IP-osoitetta. (Matilainen & Sopenan 2019, 28.) IP-osoite on tietoverkossa olevan laitteen osoite ja okaisella verkossa olevalla laitteella on oma IP-osoite, jolla laite voidaan tunnistaa. (Wahlroos 2012, 18.) Tor-selain salaa internetin käyttäjän sijainnin sekä verkkosivut, joissa hän vierailee.

Tor muodostuu sanoista The Onion Router (Matilainen & Sopenan 2019, 11). Se tunnetaan Suomessa myös nimellä sipulireititys, sillä se käyttää niin sanottua monikerroksista salausten menetelmää (Arikainen 2020, 4). Tor-verkon käyttöön suunniteltuja sovelluksia on useampia, mutta usein niitä yhdistää sovelluksen kuvakkeena oleva sipulin kuva.

Wickr Me on ilmainen pikaviestintäsovellus. Sovellus on täysin salattu ja se salaa käyttäjien välisen keskustelun käyttämällä VPN-toimintaa eli virtuaalista erillisverkkoa (engl. Virtual Private Network). (Matilainen & Sopenan 2019, 28–29.) VPN luo niin sanotun tunnelin kahden toimipisteen välille salaten siinä kulkevan dataliikenteen (Talja 2015, 3). Sovelluksella on mahdollista asettaa määräaika, milloin siinä lähetetyt ja vastaanotetut viestit tuhoutuvat. Viestien lisäksi sovelluksella voi lähettää äänimuistutuksia ja -viestejä sekä videopuheluita. Datan lähettäminen tapahtuu internet-yhteyden välityksellä. (Matilainen & Sopenan 2019, 28–29.)

7 PRODUKTIN KUVAUS

7.1 Oppaan sisältö ja ulkoasu

Opas sisältää esittelyt kymmenestä, erityisesti lasten ja nuorten suosiossa olevasta sosiaalisen median palvelusta. Nämä palvelut ovat WhatsApp, Snapchat, YouTube, TikTok, Instagram, Facebook, Facebook Messenger, Jodel, Twitter ja Badoo. Avaamme jokaisesta palvelusta niiden käyttötarkoitusta, sisältöä ja toimintaperiaatetta. Olemme myös koonneet palveluista viranomaisille heidän työtään ajatellen tarpeellisia tietoja. Esittelemme esimerkiksi, mistä löytyy kunkin palvelun käyttäjätietoja koskevaa informaatiota ja havainnollistaneet tätä laittamalla realistisia kuvia sovellusten sisällöstä ja ulkonäöstä. Esittelemme lisäksi Signal, Telegram, Wickr Me ja Tor Browser –palvelut, jotka liittyvät usein netissä tapahtuvaan rikollisuuteen. Nämä sosiaalisen median palvelut on hyvä tunnistaa väärinkäytösten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi. Oppaaseen on liitetty some-sanasto auttamaan ymmärtämään sosiaalisen median käsitteitä.

Teimme oppaan Microsoft Word-pohjaa käyttäen. Selasimme ensin oppaassa olevien sosiaalisen median palveluiden sivuja ja etsimme niistä tietoa. Kun saimme kokonaiskuvan siitä, millaista tietoa palveluista on saatavilla, päätimme oppaaseemme alaotsikot. Alaotsikoiden avulla ajattelimme lukijan löytävän tiedon helpommin. Päädyimme alaotsikoimaan sovellusten tiedot Käyttäjätunnus, Yksityisyys, Kommunikointi ja Viranomaisille alaotsikoilla. Ongelmaksi kuitenkin meinasi nousta se, ettei kaikkien sovellusten sivuilta löytynyt kaikkia haluamiamme tietoja.

Aloitimme kirjoittamaan sovellusten tietoja alkuun tyhjälle Word-tiedostolle. Emme käyttäneet tässä vaiheessa mitään visuaalisia tehosteita. Palveluiden tiedot löytyivät pääasiassa sovellusten omilta sivulta, jonka lisäksi käytimme omaa tietämystämme ja kokemustamme oppaan kirjoittamisessa.

Kun olimme saaneet sovellusten tiedot kirjoitettua, avasimme puhtaan Word-tiedoston, jonne aloimme tekemään lopullisen oppaan sivuja. Päätimme, että jokaisen sovelluksen esittely alkaisi uudelta sivulta. Teimme Word-tiedostolla yhden pohjan, jota käytimme jokaisen sovelluksen pohjana ja tarvittaessa muokkasimme sitä yksittäisten sovellusten kohdalla.

Pohja alkoi muodostua asettelulla sekä fontin ja sen koon valitsemisella. Pohjan asettelussa valitsimme sivun reunukset kapeaksi. Oppaan fontiksi valitsimme Arial –fontin, koko 11. Otsikoissa käytimme lihavoitua, oppaan pääotsikon kokona 20 ja väliotsikoiden kokona 14.

Oppaassa jokaisen sosiaalisen median palvelun nimi on sivun vasemmassa yläreunassa. Otsikon alle laitoimme sovelluksesta lyhyen esittelyn. Esittelyn jälkeen asettelimme sivun vasempaan reunaan sovelluksen käyttäjätunnukseen ja yksityisyyteen liittyvät tiedot. Näiden tietojen jälkeen lisäsimme sovel-

luksessa tapahtuvaan kommunikaatioon liittyvät tiedot käyttämällä Word-pohjan palstat asetelua. Valitsimme kaksi vierekkäistä palstaa kommunikaatioon liittyvien tietojen kohdalla. Tekstin loppuun asetimme laatikon Word Muodot kohdasta, johon kirjoitimme tietoja viranomaisille.

Halusimme lisätä oppaaseemme visuaalista ilmettä, joten laitoimme jokaisen sovelluksen kuvakkeen otsikon viereen sivun vasempaan yläreunaan. Lisäksi laitoimme sivun oikeaan reunaan sovelluksesta otetun näyttökuvan. Muokkasimme sovelluksista otettuja näyttökuvia Paint –sovelluksella ja merkitsimme niihin muun muassa käyttäjätunnuksen paikan punaisella tekstillä. Halusimme pitää oppaan värimaailmaltaan neutraalina ja yksinkertaisena, jotta se olisi käytännöllinen esimerkiksi tulostettaessa paperiseen muotoon.

Oppaan kansi, esipuhe, sisällysluettelo ja some-sanasto tehtiin, kun palveluiden sivut oli saatu valmiiksi. Teimme nämä sivut myös käyttämällä Microsoft Word-pohjaa. Käytimme näissä sivuissa myös Arial –fonttia sekä fontin kokona 11 ja otsikoissa lihavoitua sekä kokoa 20.

Kun kaikki sivut olivat valmiita, tarkistimme sivut ja tallensimme ne PDF-muotoon. Kokosimme sivut yhteen Adobe Acrobat DC –sovellusta käyttäen. Avasimme sivut kyseisellä ohjelmalla ja painoimme “yhdistä tiedostot”-painiketta. Kun sivut olivat oikeassa järjestyksessä, lisäsimme sivunumerot sivun oikeaan alareunaan. Lopuksi tallensimme oppaan PDF-muodossa tietokoneelle.

7.2 Oppaan pohjan valitseminen

Valitsimme produktin pohjaksi Microsoft Word-tiedoston. Microsoft Word on meille molemmille tuttu alusta, joten sen käyttäminen oli meille helppoa. Word-sovellus on käytössä poliisiorganisaatiossa, joten sen käyttäminen on tuttua myös muille poliiseille. Microsoft Wordin käytön yleisyys helpottaa oppaan mahdollista päivittämistä. Word-sovellus mahdollisti myös kuvien lisäämisen oppaaseen.

Oppaamme on saatavilla pdf. -tiedostona, joten sen lukeminen on käytännöllistä. Opasta pystyy sen rakenteen vuoksi lukemaan sekä tietokoneen näytöltä että tulosteena paperilta. Tietokoneella käytettäessä oppaasta pystyy hakemaan tietoa CTRL + F näppäinyhdistelmää käyttämällä. Näppäinyhdistelmä avaa sivustolle hakukentän, johon lukija voi kirjoittaa haluamansa hakusanan.

7.3 Aineiston kerääminen

Aloitimme aineiston keräämisen produktia varten heti aiheen päättämisen jälkeen. Oppaassa olevien sovellusten tiedot löytyivät helpoiten palveluiden omilta sivuilta. Pidimme sovellusten omia sivuja luotettavimpina tiedonlähteinä oppaaseemme, sillä ajattelimme niistä löytyvän päivitettyimmät tiedot sovelluksiin liittyen.

Tiedon kerääminen oli suurimmaksi osaksi helppoa, mutta haasteita loivat sovellusten ulkomaalaiset sivut sekä tiedon löytäminen. Ulkomaalaisten sivujen suomentaminen oli välillä haastavaa, sillä sanasto on vierasta. Osa sivustoista löytyi monien verkkosivustojen kautta, jonka vuoksi niiden löytäminen ja niihin palaaminen oli haastavaa. Löysimme kuitenkin mielestämme hyvin tietoa ja välillä tiedon määrä meinasi koitua ongelmaksi, koska sitä täytyi tiivistää oppaaseen.

7.4 SWOT-analyysi

SWOT-analyysi on Yhdysvalloissa 1960-luvulla kehitelty analyysimuoto. SWOT-analyysi on alkuun kehitelty yrityksille, mutta sitä on sovellettu myös muissa tieteenaloissa. SWOT-analyysi on luonteenlaadultaan synteesisomainen yhteenvetävä analyysityökalu. Työkalun avulla on tarkoitus saada kokonaiskuva opinnäytetyön oppaan tilanteesta valintojen tueksi. (Vuorinen 2014, 87–88.)

SWOT-analyysi koostuu neljästä osa-alueesta S (vahvuudet) ja W (heikkoudet) sekä O (mahdollisuudet) ja T (uhat). Analyysin avulla voidaan analysoida produktin vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Kun asioita listaa SWOT-analyysiin, tietyt asiat voivat olla sekä vahvuuksia että heikkouksia. (Vuorinen 2014, 88–89.)

<p style="text-align: center;">Vahvuudet (S)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppaan tarpeellisuus - Oppaan selkeys - Käytännön läheisyys - Tiedon saatavuus - Omakohtainen tieto 	<p style="text-align: center;">Heikkoudet (W)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppaan laajuus - Tiedon rajaaminen
<p style="text-align: center;">Mahdollisuudet (O)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppaan sähköinen muoto - Oppaan päivittäminen ja laajentaminen - Poliisien kehittynyt tietämys sosiaalisen median kanavoista - Käyttö ympäri Suomen - Käyttö poliisiorganisaation ulkopuolella 	<p style="text-align: center;">Uhat (T)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oppaan ajantasaisena pysyminen - Oppaan käyttöönotto

Kuva 3. SWOT-analyysi opinnäytetyöprojektistä

Opinnäytetyön vahvuuksiin liittyy oppaan tarpeellisuus, selkeys ja käytännön läheisyys. Lisäksi oppaan vahvuuksissa on tiedon saatavuus sekä omakohtainen tieto. Oppaan tarpeellisuus tuli esille poliiseilta siinä vaiheessa, kun ideoimme opinnäytetyötämme harjoittelupaikoissamme. Poliisiasemilta tuli kommentteja, että kyseinen opas olisi tarpeellinen sekä valvonta- ja hälytyssektorille että rikostutkinnan puolelle. Oppaan tarpeellisuus tuli lisäksi esille meidän omakohtaisten kokemusten myötä, kun huomasimme, että kaikki poliisit eivät osaa käyttää ja hyödyntää sosiaalisen median kanavia työssään.

Opinnäytetyön opas on suunniteltu selkeäksi ja käytännön läheiseksi. Suunnittelimme oppaan selkeäksi, että se on mahdollisimman helppokäyttöinen poliisin työssä, varsinkin jos tietoa täytyy saada nopeasti. Opasta on mahdollisuus lukea sekä sähköisenä että paperisena, kun sen tulostaa itselle. Tämä lisää oppaan käytännöllisyyttä.

Opinnäytetyön oppaassa olevista sovelluksista löytyi todella paljon tietoa, jonka lisäksi meillä oli omakohtaista tietoa ja käytännön kokemusta, jota pystyimme hyödyntämään oppaan teossa. Produktissa on tiivistettynä sovellusten tiedot, sillä sovellukset sisältävät paljon erilaisia toimintoja ja oppaasta olisi tullut todella laaja, jos emme olisi tiivistäneet käsillä olevaa tietoa. Omakohtainen tieto auttoi meitä oppaan teossa, sillä olemme itse käyttäneet oppaassa olevia sovelluksia, jonka vuoksi niiden toiminnot olivat osaksi meille tuttuja.

Heikkouksia opinnäytetyössä ovat oppaan laajuus ja tiedon rajaaminen. Oppaan laajuus ovat sekä vahvuus että heikkous. Vahvuuksissa mainitsimme, että oppaassa tarvittavaa tietoa löytyi paljon. Tämä aiheutti sen, että jouduimme rajaamaan tietoa, jotta oppaasta tulisi selkeä. Tämä vuoksi pohdimme pitkään, mitä asioita laitamme oppaaseen ja miten laajasti kerromme niistä. Tiedon rajaamisessa tuli kuitenkin miettiä, mistä kohtaa tiivistämme asiaa, ettei oppaan sisältö kärsisi.

Näemme oppaan mahdollisuuksina produktin sähköisen muodon, päivittämisen ja laajentamisen. Koemme, että poliisien kehitys sosiaalisen median palvelujen tietämyksestä on mahdollista tämän oppaan avulla. Lisäksi koemme, että oppaan käyttö voisi olla mahdollista poliisiorganisaation ulkopuolella ja mahdollisesti jopa ympäri Suomen.

Oppaan päivittäminen ja laajentaminen ovat mahdollisuuksia, sillä sosiaalinen media on jatkuvasti muuttuva ympäristö. Lisäksi uusia sosiaalisen median kanavia tulee jatkuvasti lisää, jonka vuoksi tämän opinnäytetyön oppaan päivittäminen ja laajentaminen tulevat varmasti jossain vaiheessa ajankohtaiseksi.

Koska kaikki poliisit eivät välttämättä osaa käyttää sosiaalisen median palveluita, näemme mahdollisuutena, että tämän oppaan avulla poliisit voivat parantaa heidän tietämystään. Poliisien tietämys helpottaisi heidän työskentelyänsä varsinkin niissä työtilanteissa, joissa kyseiset sovellukset ovat olleet käytössä. Kuten aiemminkin olemme maininneet, opas on suunnattu ensisijaisesti poliiseille, mutta

emme näe estettä sille, että opas voisi olla käytössä myös poliisiorganisaation ulkopuolella. Tällainen ulkopuolinen taho voisi olla esimerkiksi koulu, jossa opasta voisi jakaa lasten ja nuorten vanhemmille.

Opinnäytetyön uhkiin kuuluu oppaan ajantasaisena pysyminen sekä oppaan käyttöönotto. Opas ei tule pysymään aina ajantasaisena, sillä sosiaalinen media muuttuu jatkuvasti. Lisäksi sosiaalisessa mediassa pysyvät trendit muuttuvat, jolloin eri sovellusten suosio muuttuu lasten ja nuorten keskuudessa. Tämä johtaa siihen, että jossain vaiheessa oppaassa tulee olemaan vanhentunutta tietoa. Monet oppaassa olevat sovellukset ovat kuitenkin pysyneet jo kauan lasten ja nuorten suosiossa.

Opinnäytetyön ja siinä olevan oppaan sähköinen muoto auttavat niiden saatavuudessa, mikä mahdollistaa niiden käyttöönoton. On tärkeää pohtia, miten opas saataisiin mahdollisimman laajasti käyttöön, varsinkin poliisiorganisaation sisällä.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön aiheen suunnittelun alussa ajattelimme, että tekisimme omat työt eri aiheista. Aiheita pohdittuamme huomasimme, että mielenkiinnon kohteemme olivat samankaltaisia. Tästä syntyi idea siihen, että voisimme tehdä yhdessä tämän kyseisen toiminnallisen opinnäytetyön. Olimme innoissamme aiheesta ja aihe oli molemmille hyvin tuttu.

Pyörittelimme ideaa mielessämme ja keskustelimme harjoittelupaikoissamme muiden poliisien kanssa opinnäytetyömme aiheesta ja saimme idealle kannatusta. Tämä vahvisti ajatusta siitä, että keksimämme aihe olisi hyvä ja ajankohtainen.

Aloitimme opinnäytetyön suunnittelun ideoimalla, mitä työ sisältäisi. Meillä oli heti samanlainen ajatus siitä, millainen opinnäytetyön tuotoksen tulisi olla. Pian aiheen keksimisen jälkeen päädyimme myös siihen, mistä opinnäytetyömme teoriaosuus koostuisi. Otimme teoriaosuuteen keskeisimmät aihekokonaisuudet, jotka tukevat oppaassa olevaa tietoa.

Opinnäytetyön aiheen valinnan ja suunnittelun jälkeen, kävimme Poliisiammattikorkeakoulun kirjastosta, josta löysimme yllättävän paljon aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Lisäksi löysimme internetistä paljon sähköisiä lähteitä. Pääsimme opinnäytetyön kirjoittamisessa nopeasti alkuun ja aloitimme sen kirjoittamalla teoriaosuutta.

Teoriaosuuden ollessa melkein valmis, aloimme suunnittelemaan opasta tarkemmin. Harkitsimme tarkkaan, millainen oppaasta tulisi. Käytimme produktin rakenteen suunnitteluun ja sisällön kirjoittamiseen paljon aikaa. Oppaan tekeminen oli kuitenkin mielenkiintoista, sillä produktin teossa sai vapaasti päätätä, millainen siitä tulee. Käytimme oppaassa Word-pohjaa, joka loi välillä haasteita. Alussa haasteita oli etenkin tekstin asettelun kanssa ja oppaan rakenteessa. Lopulta saimme kuitenkin oppaan siihen muotoon, mihin sen halusimmekin.

Opinnäytetyön ja oppaan sisältö ovat osaltaan samoja. Teimme alkuun some-sanaston vain opinnäytetyöhön. Myöhemmin päätimme, että lisäämme sen myös oppaaseen. Tämä mahdollistaa sen, että oppaan lukijan ei tarvitse tarkistaa sanastoa opinnäytetyöstä. Emme halunneet käyttää lähteitä opinnäytetyön oppaassa, koska se ei ollut välttämätöntä, eikä tuo lisäarvoa oppaalle. Koimme, että oppaasta tulee helppolukuisempi, jos jätämme lähteet kirjaamatta. Halusimme kuitenkin, että oppaan lukija voi halutessaan löytää oppaassa käytetyt lähteet opinnäytetyöstä, jonka vuoksi lisäsimme alkupeiräisestä suunnitelmasta poiketen oppaassa olevat sosiaalisen median kanavat myös opinnäytetyöhön.

8.1 Itsearviointi

Opinnäytetyömme tavoitteena on auttaa poliiseja ymmärtämään, miten lasten ja nuorten käyttämät eri sosiaalisen median kanavat toimivat ja mitä niissä tehdään. Lisäksi tämän työn tarkoituksena on auttaa

poliiseja hyödyntämään sosiaalisen median sovelluksia rikosasioiden selvittämisessä. Tavoitteenamme on opinnäytetyön sekä oppaan avulla tuoda helpotusta poliisien työtehtäviin.

Valitsimme tutkimusmenetelmäksi toiminnallisen opinnäytetyön ja päätimme tehdä opinnäytetyön tuotoksena oppaan. Tutkimusmenetelmän valinta oli mielestämme oikea, sillä oppaan avulla voimme konkreettisesti auttaa poliiseja työssään.

Perehdyimme työssämme monipuolisesti sosiaaliseen mediaan ja siellä käytettäviin yleisimpiin sovelluksiin. Työssämme esittelimme lisäksi rikollisuutta sosiaalisessa mediassa ja sitä, miten rikollisuuden valvonta on järjestetty poliisin sekä sosiaalisen median palveluiden osalta. Perehdyimme myös lasten ja nuorten sosiaalisen median käyttöön. Teoriapohjan lisäksi olemme esitelleet opinnäytetyössämme aiheeseen liittyvää tilastotietoa. Tilastotiedot tukevat mielestämme työmme tarpeellisuutta ja ajankohtaisuutta.

Mielestämme opinnäytetyössä olevan teorian, tilastojen ja oppaan avulla olemme vastanneet onnistuneesti tavoitteeseemme. Kävimme opinnäytetyön alussa läpi sosiaalista mediaa käsitteenä sekä sosiaalisen median suosiota, sillä kyseinen teema on mielestämme koko opinnäytetyön perusta. Teimme oman kappaleen sosiaalisessa mediassa tapahtuvasta rikollisuudesta. Tämä kappale liittyy tavoitteeseemme, sillä ajatuksemme on, että poliisit pystyisivät hyödyntämään sosiaalisen median sovelluksista löytyvää tietoa rikosasioiden selvittämisessä. Lapset, nuoret ja sosiaalinen media osuudessa käsitelimme sosiaalisen median käyttöä lasten ja nuorten osalta sekä lapsiin ja nuoriin liittyvää psykologiaa. Liitimme tähän osuuteen myös some-sanaston, josta lukija saa mahdollisesti apua sosiaalisen median käsitteisiin ja nuorten käyttämiin fraaseihin.

Oppaan kokoaminen oli työläämpään kuin ajattelimme. Mielestämme saimme siitä kuitenkin kattavan kokonaisuuden ja sen ulkoasusta tuli sellainen, kun ajattelimme työn suunnitteluvaiheessa. Oppaan sisältö on mietitty tarkkaan. Jouduimme rajaamaan saatavilla olevaa tietoa, ettei oppaasta tulisi liian pitkä. Olisimme halunneet koota opinnäytetyön oppaasta vielä kattavamman, mutta sen käytännöllisyys olisi kärsinyt. Olemme kuitenkin tyytyväisiä löytämäämme tietoon ja siihen, että saimme oppaasta selkeän kokonaisuuden.

Onnistuimme mielestämme jakamaan opinnäytetyön työmäärän tasapuolisesti. Pohdimme yhdessä opinnäytetyön ongelmakohtia ja keksimme yhdessä ratkaisuja niihin. Suunnittelimme oppaan ulkoasun yhdessä ja kokeilimme erilaisia vaihtoehtoja ennen lopullisia ratkaisuja.

8.2 Oppaan tulevaisuus

Opinnäytetyöhömmme liittyviä jatkotutkimusmahdollisuuksia voisivat olla esimerkiksi Lasten ja nuorten käyttämät sosiaalisen median kanavat -oppaan päivittäminen tai laajentaminen. Opas on meillä tallessa myös Word-tiedostona, joka helpottaa sen mahdollista muokkaamista.

Oppaan päivittäminen tulee varmasti kyseeseen jossain vaiheessa, sillä sosiaalisen median palvelut uusiutuvat jatkuvasti ja niiden suosio muuttuu lasten ja nuorten keskuudessa. Jotkut sovelluksista pysyvät monia vuosia lasten ja nuorten suosiossa, kun taas toisten sovellusten suosio laskee nopeasti. ‘

Oppaan laajentaminen voisi olla mahdollista joko ikäluokka huomioiden tai palveluiden määrää lisäämällä. Opasta voisi laajentaa esimerkiksi aikuisväestöön, jolloin oppaan sovelluksiin voisi saada lisää palveluita, joita lapset ja nuoret eivät välttämättä niin aktiivisesti käytä. Lisäksi oppaaseen voisi ottaa myös sellaisia sovelluksia, jotka eivät ole niin suuressa suosiossa, mutta näkyvät kuitenkin osana sosiaalisen median käyttöä.

Etukäteen on vaikea sanoa, kuinka kauan opas pysyy ajantasaisena. Oppaan päivittämisen tai laajentamisen tarpeen ajankohtaa ei voi etukäteen tietää, mutta jossain vaiheessa se tulee varmasti ajankohtaiseksi.

9 LÄHTEET

Arikainen, Anna 2020: Tor-verkon rakenne ja toiminta. Jyväskylän yliopisto. Informaatioteknologian tiedekunta. Tietotekniikan kandidaatintutkielma.

Badoo 2021: Badoon verkkosivut. Luettavissa: <https://badoo.com/fi/help/> Luettu: 19.1.2021.

DNA Koululaistutkimus 2020: Lasten puhelimien hankinta ja käyttö. Luettavissa: [DNA Koululaistutkimus 2020 \(sttinfo.fi\)](https://sttinfo.fi) Luettu: 21.1.2021.

Ebrand Group Oy & Oulun kulttuuri- ja sivistyspalvelut 2019: SoMe ja nuoret 2019 – katsaus nuorten sosiaalisen median käytöstä. Luettavissa: <https://www.ebrand.fi/some-ja-nuoret/> Luettu: 21.1.2021.

Erkkola, Jussi-Pekka 2009: Vuorovaikutteisuus sosiaalisessa mediassa - Sosiaalisen median käsite-analyysi. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu –tutkielma.

Facebook 2021a: Facebookin verkkosivut. Käyttöehdot. Luettavissa: <https://fi-fi.facebook.com/legal/terms> Luettu: 18.2.2021.

Facebook 2021b: Facebookin verkkosivut. Ohje- ja tukikeskus. Luettavissa: <https://fi-fi.facebook.com/help/1753719584844061> Luettu: 10.1.2020.

Facebook 2021c: Facebookin verkkosivut. Tietoja lainvalvontaviranomaisille. Luettavissa: <https://fi-fi.facebook.com/safety/groups/law/guidelines/> Luettu: 10.1.2021.

Forss, Marko 2015: [Teema] Vieraskynänä Marko Forss: Sosiaalisen median rikoksista on tullut arkipäivän rikollisuutta. 16.06.2015. Luettavissa: legacy.viestintavirasto.fi. Luettu: 23.9.2020.

Google 2021: Google Play Ohjeet. Luettavissa: <https://support.google.com/googleplay/answer/6209544?hl=fi#zippy=%2Cikärajoitus-ja-kuvaus>. Luettu: 18.2.2021.

Haasio, Ari 2016: Koukussa nettiin – Lapset, nuoret ja verkon vaarat. BTJ Finland Oy, Helsinki.

Hagstedt, Johanna 2015: Miten nuoret käyttävät eri sosiaalisen median kanavia? Laurea-ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Instagram 2021: Instagramin verkkosivut. Luettavissa: <https://help.instagram.com/424737657584573> Luettu: 18.1.2021.

Jodel 2021: Jodelin verkkosivut. Luettavissa: <https://jodel.com/terms/> Luettu: 19.1.2021.

Jodel: Jodelin verkkosivut. Luettavissa: <https://jodel.zendesk.com/hc/en-us/articles/360009688653-What-is-Jodel-> Luettu: 19.1.2021.

Kiiskinen, Pasi & Sara-Aho, Sami 2020: Opas Etsinnöille ICT-todistusaineiston turvaamiseksi. Poliisi-ammattikorkeakoulu. Tutkielma.

Kreivi Jenni 2017: Rikokset verkossa yleistyvät verkon käytön lisääntyessä. Rikosuhripäivystys, RIKU-lehti 2/2017. Luettavissa: [Rikokset verkossa yleistyvät verkon käytön lisääntyessä - Rikosuhripäivystys \(riku.fi\)](#) . Luettu: 10.1.2021

Kreivi, Jenni 2019: Grooming on uhka lasten turvallisuudelle. Rikosuhripäivystys, RIKU-lehti 2019:3, 20. Luettavissa: <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-3-2019/grooming-on-uhka-lasten-turvallisuudelle/>. Luettu 29.9.2020

Kronqvist, Eeva-Liisa & Pulkkinen Minna-Leena 2007: Kehityspsykologia: Matkalla muutokseen. Helsinki, WSOY Oppimateriaalit Oy.

Lardot Robin & Kaartinen Klaus 2014: Rikoksia verkossa. Luettavissa: <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste2014/rikoksiaverkossa.html>. Luettu 11.1.2021.

Lietsala, Katri & Sirkkunen, Esa 2008: Social Media. Introduction to the tools and processes of participatory economy. Tampere: University of Tampere, Hypermedia Laboratory Net Series 17.

Liukkonen Sami 2017: Poliisin vihapuhetutkintaryhmä puuttuu verkon ylilyönteihin. Rikosuhripäivystys, RIKU-lehti 2/2017. Luettavissa: [Poliisin vihapuhetutkintaryhmä puuttuu verkon ylilyönteihin - Rikosuhripäivystys \(riku.fi\)](#). Luettu: 18.1.2021.

Livingstone, Silvia 2009: Children and the internet. Polity press.

Lyytinen, Paula, Korhonen, Mikko & Lyytinen, Heikki 1997: Näkökulmia kehityspsykologiaan: Kehitys kontekstissaan. 1.–2. painos. Porvoo, WSOY.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018: Laki ja netti. Luettavissa: <https://www.nuortennetti.fi/netti-ja-media/laki-ja-netti/>. Luettu: 11.1.2021.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019a: Nettikiusaaminen. Luettavissa: <https://www.nuortennetti.fi/netti-ja-media/nettikiusaaminen/>. Luettu 11.1.2021.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019b: Sosiaalisen median palveluita ja sovelluksia. Luettavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/lapsi-sosiaalisessa-mediassa/sosiaalisen-median-palveluita-ja-sovelluksia/> Luettu: 18.1.2021.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2020a: Kiusaaminen voi olla rikos. Luettavissa: <https://www.nuortennetti.fi/kiusaaminen/kiusaaminen-voi-olla-rikos/>. Luettu: 11.1.2021.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2020b: Päihteisiin liittyvät lait ja ikäraajat. Luettavissa: <https://www.nuortennetti.fi/mieli-ja-keho/paihteet/paihteisiin-liittyvat-lait-ja-ikarajat/>. Luettu: 19.1.2021.

Matilainen, Timo & Sopanen, Ville 2019: Pikaviestintäsovellukset huumekaupassa. Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Pesonen, Pirkko 2013: Sosiaalisen median lait. Helsinki, Lakimiesliiton kustannus.

POL-2017-8358

Poliisi 2020a: Poliisi sosiaalisessa mediassa. Luettavissa: <https://poliisi.fi/some>. Luettu 7.1.2020.

Poliisi 2020b: Viharikokset. Luettavissa: <https://poliisi.fi/viharikokset>. Luettu: 18.1.2021.

Poliisi 2020c: Poliisin ohjeet lapsille ja nuorille netissä. Luettavissa: <https://poliisi.fi/nettiohjeet-lapsille-ja-nuorille>. Luettu: 18.1.2021.

Poliisi 2020d: Petosrikokset. Luettavissa: <https://poliisi.fi/petosrikokset>. Luettu: 18.1.2021.

Poliisi 2020e: Huumausainerikokset. Luettavissa: <https://poliisi.fi/huumausainerikokset>. Luettu: 19.1.2021.

Pönkä, Harto 2014: Sosiaalisen median käsikirja. Docendo.

Rikosuhripäivystys 2019 a: Turvaohjeita nettiin. Luettavissa: <https://www.riku.fi/oppaat-ja-ohjeet/turva-ohjeita-nettiin/>. Luettu: 11.1.2021.

Rikosuhripäivystys 2019 b: Identiteettivarkaudessa esiinnyttäen toisen henkilöllisyydellä. Luettavissa: <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/identiteettivarkaus-2/>. Luettu: 18.1.2021

Sarahah: Sarahahin verkkosivut. Luettavissa: <https://www.sarahah.com/Home/Privacy> Luettu: 18.1.2021

Sarén, Vaula & Sauvola, Suvi 2020: "HYI HELVETTI, TAPA ITTES!" Kiusaaminen sosiaalisessa mediassa – mitä se on ja mitä rikostunnusmerkistöjä se voi täyttää. Poliisiammattikorkeakoulu. Opiin.

Snapchat 2020: Law Enforcement Guide. Luettavissa: <https://www.snapchat.com/lawenforcement> Luettu: 5.1.2020.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö [verkkojulkaisu]. Helsinki. Tilastokeskus. Luettavissa: <https://tilastokeskus.fi/til/sutivi/> Luettu: 20.1.2021.

Suominen, Jaakko, Östman, Sari, Saarikoski, Petri & Turtiainen, Riikka 2013: Sosiaalisen median lyhyt historia. Gaudeamus Oy Helsinki.

Talja, Timo 2015: VPN ja OpenVPN. Metropolia ammattikorkeakoulu. Tietotekniikan koulutusohjelma. Insinööriyö.

Telegram: Telegramin verkkosivut. Luettavissa: <https://telegram.org/?notgs=1> Luettu 20.1.2021.

Tiitinen Aila 2019: Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Kustannus Oy Duodecim. Luettavissa: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00941. Luettu: 18.1.2021.

TikTok 2020: TikTokin verkkosivut. Luettavissa: <https://www.tiktok.com/legal/terms-of-use#terms-eea> Luettu: 20.1.2021.

Trejtmar Elisa 2019: Mitä kaikkea lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö sisältää. Rikosuhripäivystys, RIKU-lehti 3/2019. Luettavissa: <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-3-2019/mita-kaikkea-lapsen-seksuaalinen-hyvakskaytto-sisaltaa/>. Luettu: 18.1.2021.

Twitter 2021: Twitterin verkkosivut. Luettavissa: <https://help.twitter.com/en/twitter-guide/twitter-101/find-your-way-around-twitter-by-taking-a-tour-twitter-help> Luettu 20.1.2021.

Veteli, Annika 2019: Sosiaalinen media osana mediakasvatusta. Miten esiteineille suunnatut media-kasvatusmateriaalit määrittelevät sosiaalisen median? Oulun ammattikorkeakoulu. Viestinnän tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö.

Viestintävirasto: Luettavissa: <https://legacy.viestintavirasto.fi/kyberturvallisuus/tietoturva-nyt/2015/06/ttn201506160914.html>. Luettu 24.9.2020.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004: Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä, Gummerrus Kirjapaino Oy.

Vilko-Riihelä, Anneli & Laine, Vesa 2013: Mielen maailma. 2, Kehityspsykologia. 5.–6. painos. Helsinki, Sanoma Pro Oy.

Vuorinen, Tero 2014: Strategiakirja: 20 työkalua. Helsinki, Talentum.

Vuorio, Jukka 2013: Nettipoliisi estää rikokset läsnäolollaan. Rikosuhripäivystys, RIKU-lehti 2/2013. Luettavissa: https://www.riku.fi/content/uploads/su_file/1496_RIKU_2_2013-internet.pdf. Luettu 7.1.2020.

Vähänen, Hanna 2020: "Ennen pelotti et isoveli valvoo, ja nyt on alettu jo isoveljee palvoo". Tarkastelussa sosiaalisen median käytön riskit varhaisnuorilla. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteiden maisteriohjelma. Pro gradu- tutkielma.

Wahlroos, Tomi 2012: Lähiverkon dokumentointi. Tampereen ammattikorkeakoulu. Tietotekniikka, tietoliikenne. Opinnäytetyö.

WhatsApp 2021a: WhatsAppin verkkosivut. Luettavissa: <https://www.whatsapp.com/about/> Luettu: 18.1.2021.

WhatsApp 2021b: WhatsAppin verkkosivut. Luettavissa: <https://www.whatsapp.com/features/> Luettu: 18.1.2021.

Youtube 2021: Youtuben verkkosivut. Luettavissa: <https://support.google.com/accounts/answer/1350409#zippy=> Luettu: 18.1.2021.

LIITTEET

Liite 1. Lasten ja nuorten käyttämät sosiaalisen median palvelut – opas poliisilaitoksille